

MENDELOVA UNIVERZITA

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Zahraniční politika Saúdské Arábie: Případová studie vojenské operace v Jemenu

Bakalářská práce

Autor: Amar Khairi

Vedoucí práce: Mgr. Eva Taterová, M. A.

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: *Zahraniční politika Saúdské Arábie: Případová studie vojenské operace v Jemenu* vypracoval samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědom, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 20.5. 2016

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval Mgr. Evě Taterové, M.A, vedoucí mé bakalářské práce, za její vstřícný přístup, odborný dohled, cenné připomínky a věnovaný čas při vedení této práce.

Abstrakt

Khairi, Amar. *Zahraniční politika Saúdské Arábie: Případová studie vojenské operace v Jemenu*. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita. Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií, 2016. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Eva Taterová, M.A.

Tato bakalářská práce se zabývá zahraniční politikou Saúdské Arábie a analýzou vojenské operace, kterou vede v Jemenu. Práce se nejdříve zaměřuje na hlavní determinanty a základy Saúdskoarabské politiky a postoj Saúdské Arábie k regionálním událostem v souvislosti s arabským jarem. Druhá část práce popisuje důležitost tohoto tématu a zaměřuje se na vojenskou operaci Saúdské Arábie v Jemenu. Zároveň jsou zde vysvětleny i hlavní důvody a příčiny této vojenské operace. Cílem této práce je zároveň zhodnocení vývoje zahraniční politiky Saúdské Arábie a jejího regionálního vlivu.

Klíčová slova: *Arabské jaro, Írán, Jemen, Saúdská Arábie, vojenská intervence, zahraniční politika*

Abstract

Khairi, Amar: *Foreign Policy of the Saudi Arabia: the Case study of Military Operation in Yemen*. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, Faculty of Regional Development and International studies, 2016. Supervisor of bachelor thesis Mgr. Eva Taterová, M.A.

This bachelor thesis is focused on foreign policy of Saudi Arabia and on analysis of military operations in Yemen. First the thesis concentrates on the fundamentals of Saudi Arabian policy and the attitude of Saudi Arabia to regional events connected to Arab spring. The second part of the thesis describes the importance of this topic and focuses on Saudi Arabian military operation in Yemen. There are also explained main reasons and causes of this military operation. The aim of the thesis is to explain the progress of foreign policy of Saudi Arabia and its regional influence.

Key words: *Arab spring, Iran, Yemen, Saudi Arabia, military intervention, foreign policy*

Obsah

1	Úvod	8
1.1	Metodologie	9
1.1.1	Výzkumné otázky	10
1.1.2	Cíle a limity výzkumu	11
2	Zahraniční politika Saúdské Arábie	11
2.1	Determinanty Saúdské zahraniční politiky	13
2.1.1	Wahhábismus jako státní ideologie Saúdské Arábie	13
2.1.2	Role Saúdské Arábie v OPEC	16
2.1.3	Vazby Saúdské Arábie na Spojené státy americké	19
2.1.4	Vliv teroristických útoků z 11. září 2001 na zahraniční politiku Saúdské Arábie	22
2.1.5	Vývoj a vliv arabského jara na zahraniční politiku Saúdské Arábie	28
2.2	Saúdská regionální politika a směřování politiky Saúdské Arábie	30
3	Vojenská operace Saúdská Arábie v Jemenu	34
3.1	Historie uspořádání Jemenu	34
3.2	Vzájemné zahraniční vztahy mezi Saúdskou Arábií a Jemenem od 60. let 20. století a role Íránu v Jemenu před vypuknutím Jemenské krize	36
3.2.1	Historie vzájemných vztahů mezi Saúdskou Arábií a Jemenem od 60. let 20. století do současnosti	36
3.2.2	Vzájemné soupeření mezi Íránem a Saúdskou Arábie v kontextu Jemenského konfliktu	38
3.3	Vojenská intervence Saúdské Arábie do Jemenu	40
3.3.1	Počátky války a nepokojů před oficiální vojenskou intervencí Saúdské Arábie	40
3.3.2	První zapojení Saúdské Arábie do konfliktu	43
3.3.3	Vliv arabského jara na jemenskou krizi	44
3.3.4	Zahájení vojenské intervence Saúdské Arábie	46
3.3.5	Současná situace v Jemenu	48
4	Závěr	51
5	Seznam pramenů a literatury	54
5.1	Tištěné zdroje	54
5.2	Elektronické zdroje	56

1 Úvod

Saúdská Arábie je největší zemí Blízkého východu. Tato země zároveň s jistotou patří mezi nejvíce konzervativní státy světa. V první řadě je to fundamentální forma náboženství a poloha dvou nejposvátnějších měst islámu v zemi - Mekky a Medíny. Tento determinant má významný vliv na zahraniční politiku země a utváření nových diplomatických styků. Díky stále se zvyšujícímu regionálnímu vlivu a síle je Saúdské Arábii jako zemi přikládána vysoká priorita. Svoji politikou se dostala do pozice arabského i islámského vůdce. Výrazný podíl má i na uspořádání a stabilitu celého Blízkého východu, který patří v posledních letech k nejnestabilnějším regionům na světě.

V čele vlády Saúdské Arábie stojí od sjednocení země v roce 1932 stále stejná královská rodina Saúdů, která řídí další vývoj Saúdské Arábie a vztahy s jejími partnery. Spolupráce Saúdské Arábie se Spojenými státy americkými a jejich role na Blízkém východě je v posledních letech tématem, které se výrazně dotýká stability celého regionu. Ještě většího významu získala tato spolupráce po roce 2001, kdy byly Spojené státy americké napadeny na vlastním území teroristickými útoky na newyorská Světová obchodní centra. Tyto útoky následně významným způsobem ovlivnily vývoj zahraniční politiky Saúdské Arábie

I přes to je ale USA významným partnerem Saúdské Arábie jak z ekonomického hlediska, tak i z politického a vojenského. Díky svému obrovskému nerostnému bohatství je Saúdské Arábii jako zemi přikládána vysoká priorita. Jedním z důležitých determinantů zahraniční politiky je i obchod s ropou. Ropa byla již od jejího nalezení na území Saúdské Arábie významným prvkem zahraniční politiky královské rodiny Saúdů. Velice známá prozápadní orientace Saúdské Arábie je ale faktem, díky kterému ji často považují blízkovýchodní a arabské státy za méně nestrannou a spíše jednající na základě zájmů svého hlavního ekonomického partnera – Spojených států amerických. Zároveň si je královská rodina Saúdské Arábie vědoma, že využívání USA jako svého ekonomického a politického partnera, ji pomůže v dalším posilování regionální pozice.

V posledních letech také svoji regionální moc a vliv posílil výrazně šíitský Írán, který se jeví pro sunnitskou Saúdskou Arábii jako potencionálně nebezpečný z hlediska vývoje jeho jaderného programu a územním ambicím. Pozice Íránu jako hlavního protipólu Saúdské Arábie, je v posledních letech stále vyhraněnější. Írán sice se Saúdskou Arábii nemá přímé hranice, jeho politický a vojenský vliv na Blízkém východě je ale dlouhodobě významný a pro Saúdskou Arábii i v posledních letech ohrožující, především díky vývoji celého Blízkého východu.

Posledním obratem v zahraniční politice Saúdské Arábie bylo zahájení vojenské operace v sousedním Jemenu, které není médií přikládána taková pozornost jako jiným regionálním konfliktům. V jemenské krizi dochází ke střetu zájmů dvou významných regionálních hegemonů. Íranský režim začal financovat protivládní Húthiiské rebely, za účelem svrnutí nově zvoleného prezidenta Abd Rabú Mansúra Hádiho. Tento konflikt je ojedinělý zejména v tom, že je prvním případem přímého zapojení Saúdské armády do války, i přes jeden ze základních principů jejich zahraniční politiky, který je definován nevměšováním se do vnitřních záležitostí jiných států. Zůstává ovšem otázkou jak daleko je schopna Saúdská Arábie v otázkách regionálních konfliktu zajít.

1.1 Metodologie

Tato práce je případovou studií, u které bylo využito empiricko-analytické metody. Drulák (2008), definici případové studie uvádí, jako detailní analýzu případu, který byl zvolen jako objekt výzkumu. Cílem případové studie je poskytnout hluboké porozumění nebo příčinné vysvětlení vybraného případu. Zároveň musí tato studie brát v úvahu celkový kontext události či objektu (sociální, historický a politický), fenoménu či děje a musí zároveň poskytnout komplexní obrázek (Drulák, 2008:33). Její nevýhodou je zejména nemožnost zobecňovat, zatímco hlavním cílem sociálních věd je poskytovat teoretická zobecňování. Tato výtky byla opakována u jednopřípadových studií několikrát v minulosti. Naopak výhodou jednopřípadové studie je její cennost a analýza dané studie do hlubší struktury. Tato studie nám přináší nové poznatky a detailní pochopení dané problematiky, kterou chceme zkoumat, a zároveň nám pomůže podrobněji pochopit konkrétní případ.

Základem práce je literární rešerše českých i zahraničních autorů, které mapují vývoj zahraniční politiky Saúdské Arábie od historie do současnosti a vliv různých determinantů, které ji ovlivňují. Primárními zdroji, které využívám, je především zahraniční i česká literatura, zabývající se zahraniční politikou Saúdské Arábie. Důležitým zdrojem informací pro popsání zahraniční politiky Saúdské Arábie, byla kniha Ondřeje Beránka: Arabské revoluce a kniha Roberta Laceyho: Inside the Kingdom. Dalším důležitým zdrojem informací pro popsání historického politického vývoje Jemenu a vliv regionálních činitelů byla kniha Petra Zídka: Československo a Blízký východ v letech 1948-1989.

Dále jsem si zvolil za primární zdroje různé elektronické články, vědecké články a informace pocházející z webových stránek. Hlavním důvodem, proč jsem si za primární zdroje zvolil elektronické články je nezaujatost jejich autora a nezávislý náhled na věc. Tyto články jsou hluboce propracované a jsou vhodné pro bakalářskou práci. Jako sekundární zdroje jsem zvolil relevantní články z různých seriózních zahraničních deníků (například The New York Times, Guardian, Reuters). Nevýhodou internetových článků pocházejících ze zahraničních novinových deníků je problém jejich náhledu na problematiku a nezaujatost. U nich je důležité si uvědomit, že mohou být z jakýchkoliv důvodů různě politicky zaujaté a orientované a mohou záměrně zkreslovat skutečnou situaci. I přes svoji možnou zaujatost, je ale důležité s těmito novinovými články pracovat, z hlediska jejich vysoké informační hodnoty.

1.1.1 Výzkumné otázky

Tato bakalářská práce se zabývá dvěma výzkumnými otázkami:

- 1) Odráží krize v Jemenu a saúdská vojenská intervence nějaké nové trendy v Saúdské zahraniční politice?
- 2) Je vojenská operace v Jemenu z pohledu Saúdské Arábie pomoc demokraticky zvolenému režimu, nebo zde vidí Saúdská Arábie ohrožení ze strany Íránu a obhajuje pouze svoje zájmy?

1.1.2 Cíle a limity výzkumu

Hlavním cílem této práce je podrobnější analýza zahraniční politiky Saúdské Arábie. Při vypracování této práce jsem byl bohužel limitován a omezen množstvím informací, zejména u části práce týkající se vojenské operace Saúdské Arábie v Jemenu. I přes to jsem se snažil ale vytyčit hlavní cíle Saúdského království při zahájení vojenské operace v Jemenu a zároveň jsem se tyto cíle snažil spojit se zahraniční politikou, diplomatickým a politickým postojem Saúdské diplomacie jak k Jemenu, tak i ke Spojeným státům americkým, které jsou důležitým činitelem v Saúdkoarabské zahraniční politice. Druhá část práce je zároveň evaluační analýzou cílů, kterých chtěla Saúdská Arábie v Jemenu dosáhnout, jaká je nynější situace po zahájení vojenské operace v Jemenu, jaký má tato operace dopad na Saúdskou diplomacii a politiku a historický vývoj vzájemných vztahů těchto států. V této práci se bude jednat výhradně o přístup Saúdské Arábie k regionálním výzvám a ohrožení.

2 Zahraniční politika Saúdské Arábie

Zahraniční politika Saúdské Arábie v posledních letech prochází nečekaným vývojem. Je to dáno především kvůli vývoji celkové politické situace jak v regionu, tak i ve světě, kdy ve většině monarchiích Arabského zálivu je očekávaná jejich změna. Jakožto velký regionální politický a ekonomický hráč mají zájmy této země velký vliv na celkovou stabilitu jak tamní, tak i světové ekonomiky. Vývoj zahraniční politiky lze pozorovat zejména u problému udržovat přátelské vztahy s dosavadními spojenci. V roli nejvýznamnějšího bezpečnostního partnera země již nejsou Spojené státy americké, které jim byly ještě do nedávné doby, ale je to naopak Rada pro vzájemnou spolupráci v Zálivu (GCC). V té Saúdové zastávají důležitou roli nejen díky sídlu této organizace na území Saúdské Arábie, ale i díky rozloze země (Mason, 2014:50).

Důležitosti role zahraniční politiky Saúdské Arábie dokládá i fakt, že byla jednou ze zakládajících států Ligy arabských států v roce 1945, tím byla její zahraniční politice dána zvláštní váha. Zároveň Saúdská Arábie vždy usilovala o spolupráci v rámci

rozvíjení vzájemných vztahů mezi arabskými zeměmi, které byly členy této organizace. Zahraniční politika Saúdské Arábie se zde zejména snažila o úsilí zachování arabské solidarity v rámci řešení konfliktů mezi arabskými státy, které by mohly ohrozit arabskou jednotu. Speciální pozornost pak Saúdské království dává zejména otázce palestinsko-izraelského konfliktu a snaze o jeho vyřešení.

V rámci rozvoje a vývoje politiky okolních zemích, měla Saúdská Arábie obavy po několik desetiletí z násirismu, který zasáhl jak Turecko, Irák tak i Jemen. Násirismus je pojem pocházející ze jména bývalého egyptského prezidenta Gamála Násira, který byl představitelem arabského socialismu a panarabského myšlení. Násirismus si kladl za cíl utvořit jednotný arabský stát, který by zaujímal plochu od Atlantského oceánu až po Arabský (Perský) záliv. Rozmach násirismu v okolních státech pocítila Saúdská Arábie zejména v 90. letech 20. století., kdy se Saúdské obavy zaměřily právě na výše zmíněné Turecko, Irák a Jemen. Jedním ze základních principů Saúdské zahraniční politiky, která je často právě Saúdy porušována, je nezasahování do interních záležitostí jak jiných států, tak i cizích států do vnitřních záležitostí Saúdské Arábie (Beránek, 2007).

Pro Saúdskou královskou rodinu budou země, které byly dříve ovlivněné násirismem, tvořit přirozeně významné konkurenty. Pokud by jsme se podívali na scénář, kdy by tyto státy napadly Saúdskou Arábii, tak i zde bude mít země problém. Při její obrovské rozloze, kdy má 2640 kilometrů dlouhou pobřežní hranici a 4431 kilometrů dlouhou pozemní hranici by obrana území byla velice obtížná a takřka nemožná bez pomoci Spojených států amerických, které i dnes hrají významnou roli v Saúdské národní bezpečnosti (Beránek, 2007). Právě americká politika na Blízkém východě drží povstalecké a radikálně islamistické v dostatečné vzdálenosti od Saúdského královské rodiny .

Dalšími důležitými základními principy Saúdské zahraniční politiky je dodržování morálních zásad, které vyplývají ze základních principů islámu. Výrazný podíl na úspěšnosti dosahování národních a regionálních cílů země, má i poloha nejvíce svatých poutních míst muslimů z celého světa na území Saúdské Arábie. Oficiálně má velkou důležitost v zahraniční politice Saúdů i celosvětové potlačení mezinárodního terorismu,

zřeknutí se násilí, a vize světového míru. Tento princip výrazně ovlivnily útoky z 11. září 2001 na Spojené státy americké. Z hlediska bezpečnosti je pro Saúdskou Arábii důležitý postoj proti vojenským aliancím. Zároveň vyzývá k odzbrojování a zajištění Blízkého východu bez přítomnosti zbraní hromadného ničení. V otázce ekonomiky se pak Saúdové snaží o volný ekonomický systém, který odmítá jakékoliv snahy o vykořisťování.

Posledním vývojem zahraniční politiky byl vliv Saúdské Arábie na Arabské jaro. To je popisováno jako vlna protestů, které se odehrály v roce 2011 v arabských zemích nacházejících se v severní Africe nebo na Blízkém východě výrazně ovlivnily a poznamenaly regionální dynamiku. Jak uvádí Ondřej Beránek ve své knize Arabské revoluce, začaly vystupovat do popředí státy jako Saúdská Arábie, Turecko či Irán. Tyto státy se rozhodly bojovat o roli regionálního vůdce ještě agresivněji, než kdy jindy. Reakce Saúdské Arábie na dění v širším okolí země ale byla daleko méně agresivní, než například u Kataru či Spojených arabských emirátů. Saúdové sice podpořili například pád Kaddáfího režimu, nicméně nepřispívali do konfliktu vojensky. Z hlediska dalšího směřování Saúdské politiky byla reakce na revoluční dění velice vypočítavá a nesla se spíše v obranném duchu. Tento postoj měl zajistit a upevnit i nadále kontrolu Saúdů nad Arabským poloostrovem. Již od počátku revoluce v okolních zemích saúdští přední vládní činitelé věděli a byli rozhodnutí, že Arabské jaro bude nutné výrazně potlačit nebo zničit v případě, že se objeví na území Saúdského království (Beránek, 2013:234-236).

2.1 Determinanty Saúdské zahraniční politiky

2.1.1 Wahhábismus jako státní ideologie Saúdské Arábie

Saúdská Arábie bývá často považována za hluboce konzervativní zemi, která bojuje se západními myšlenkami. Chování Saúdské Arábie a vliv wahhábismu lze zpozorovat, jak na jejím chování v oblasti zahraniční politiky, tak i ve vnitrostátních otázkách. Země bývá často kritizována za svoji krutost v trestech smrti, nebo přístupu k ženám. Z odlišného vývoje potom západním zemím přijde tato zakotvená forma islámu ve státní ideologii Saúdské Arábie jako netolerantní a přísná. Nelze ji ale

odsuzovat a to z kulturních a náboženských důvodů. Ostatně, Saúdové by ani zásah někoho jiného do vnitrostátních věcí nedovolili. Wahhábismus se začal na mezinárodní scéně projevat zejména po roce 2001 (Miller, Schanzer, 2012: 37).

Teroristické útoky 11. září 2001 vytvořily světovou diskuzi o náboženském extrémismu - zejména pak o tom islámském. V islámu existuje forma náboženského extremismu, která se nazývá saláfismus neboli wahhábismus. Není žádným tajemstvím, že tato forma islámského fundamentalismu je součástí státní ideologie Saúdské Arábie. Wahhábismus je často prezentován jako puritánská forma sunnitského islámu. Můžeme ji také nazývat jako tradiční a tzv. nezkaženou. Tato forma je praktikována ve státní ideologii zejména jak bylo zmíněno výše v Saúdské Arábii ale také například v Kataru (Blanchard, 2008).

Náboženství se s politikou Saúdské Arábie (jak zahraniční, tak i vnitřní) prolíná již od počátku vzniku Saúdského království v roce 1932 až do dnešního dne (Commins, 2006: 72). Jedním z cílů dnešní Saúdské Arábie je rozšiřování wahhábismu i do dalších regionů a částí světa. Prvním člověkem, který chtěl vliv wahhábismu omezit, byl král Abdalláh, který přišel k moci v roce 2005. Království chtěl reformovat hlavně po sociální stránce. Díky vysoké moci wahhábistických kleriků ale příliš úspěšný nebyl. Při tomto pokusu stál proti tisícům Saúdským princům a princezen, kteří wahhábisty podporovaly stejně, jako jiní zámožní činitelé království (King, 2011:160).

Důležitost wahhábismu v souvislosti se zahraniční politikou Saúdské Arábie můžeme zpozorovat ve snaze o rozšiřování wahhábistické ideologie. Dalším rozšiřováním, které je podporováno velice vysokými finančními prostředky, by si Saúdové zaručili přízeň muslimů i v jiných islámských zemích. Expanze wahhábistického učení do světa a tím i posilování Saúdského vlivu, je děleno na tři typy strategií. První je expanze do zemí, kde je islám zakotven ve státní ideologii země. Druhou je strategie do zemí s vysokou muslimskou populací. Třetí je naopak do zemí s nízkou muslimskou populací (King, 2011:160).

Již od svého vzniku koncepce ortodoxní a tradiční formy islámu - wahhábismu vyústila v rozpor a vzniknutí konfliktů mezi některými dalšími muslimskými

skupinami. Wahhábismus z velké části odporuje praktikám, které patří v islámu mezi nejvíce oblíbené. Například připomínání narozenin proroka Mohammeda, různým šiitským tradicím a některým praktikám, které souvisí s mystickým učením - tzv. Súfismem. Tyto problémy vedly ke konfrontaci mezi lidmi, kteří vyznávají wahhábistické učení a těmi, kteří vyznávají klasickou formu sunnitského islámu, šiitský islám nebo jiné náboženství (King, 2011:158).

Původ názvu fundamentální formy islámu - wahhábismu, pochází ze jména muslimského učence Muhammada bin Abd al-Wahhába, který žil na Arabském poloostrově během 18. století (v letech 1703-1791) a snažil se o boj proti zkaženému praktikování islámu a o návrat k jeho tradiční formě (Commins,2006: 6). Wahhábismus se tedy označuje za náboženskou doktrínu tohoto učence. Právě tehdejší vůdce Diríjského emirátu (prvního Saúdského státu) Muhammad ibn Saúd a jeho potomek Abd al-Azíz viděli muslimského učence Abd al-Wahhába, jako člověka, který by jim mohl pomoci přenést jeho myšlenky do politické roviny při boji proti všem nevěřícím a jiným druhům nevíry (Gombár, 1999:130).

Abd Al- Wahháb věřil, že náboženství a politika nemůžou být separovány, naopak musí být úzce propojeny (Hopwood, 1982:33). Následně složil v roce 1744 Abd al-Wahháb staroarabský slib a přísahu Muhammadu ibn Saúдови: „Naše krev je vaší krví, naše zkáza je vaší zkázou“. Součástí vzájemného slibu bylo přísné šíření Abd al-Wahhábova učení královskou rodinou po celém regionu dnešního území Saúdské Arábie, oproti tomu Abd al- Wahháb měl zajistit, že bude Muhammada ibn Saúda podporovat a bude mu dodávat slávu a moc (Lacey, 2009:10-11). To znamenalo další budoucí osud a provázanost mezi těmito stranami (Beránek, 2007:41-42).

Wahhábistické hnutí má již historicky blízký vztah s královskou rodinou. Zejména z důvodu vojenské výpomoci královské rodiny během roku 1912 až do roku 1930, kdy byly wahhábistické beduínské jednotky nazývané *Ikhwan* poraženy během několika pokusů o sjednocení celého Arabského poloostrova tak, aby náležel pod vliv královské Saúdské rodiny. Následně byli učenci wahhábistického hnutí začleněni do náboženství nového Saúdského království a jejich ideje byly spojeny do základních

pravidel a zákonů zejména v sociálních záležitostech moderní Saúdské Arábie (Alterman,2015: 145).

Wahhábisté mají výrazný vliv ale i v dnešní moderní Saúdské Arábii jak v justiční, tak i ve vzdělávací politice a kontrolují i komunikační prostředky jako různá média nebo časopisy a internet. Zejména je to proto, že Saúdské knihy používané ke vzdělávání dětí jsou vykládány tak, že se snaží o nevyvracování wahhábistických tvrzení. Je tomu také tak, že wahhábistické vykládání islámu je často i v okolních muslimských zemích bráno za velice kontroverzní (Blanchard, 2008).

Tato ideologie je ale nebezpečná i pro Saúdskou Arábii obecně a Saúdové mají obavy aby se nepostavili wahhábisté přímo proti královské rodině. Proto se snaží wahhábisty monitorovat a kontrolovat. To se Saúdům nedařilo zejména během let 2003-2004, kdy na jejich území proběhlo několik sebevražedných atentátů na západní pracovníky a turisty. Začalo se hovořit o rozdělení wahhábistů mezi ty, kteří jsou nadále loajální královské rodině a fanatické, kteří odmítají jakýkoliv pokrok, a už vůbec ne prozápadní orientaci Saúdské Arábie. V současné době lze však wahhábismus problémem a nebezpečím a to zejména díky jeho výkladu, který může být chápán špatně (Commins, 2006:156).

2.1.2 Role Saúdské Arábie v OPEC

Ropa a OPEC (Organizace zemí vyvážející ropu), jsou úzce propojená slova, která na sebe vzájemně působí v rámci Saúdské politiky a ekonomiky, pro kterou je tato strategická nerostná surovina vysoce důležitá. Saúdská Arábie je jedinou zemí, která dokáže prosadit společnou disciplínu a vývozní politiku v rámci OPEC a výrazně působit na světové ropné trhy (Fárek, 2006:5). Zároveň jsou Saúdové považováni za nejsilnější stát celé struktury organizace a členstvím v OPEC si chtějí v zahraniční politice Blízkého východu udržet klíčovou pozici státu, který bude hlavním obráncem arabských a islámských zájmů, podporovat dobré vztahy s ostatními arabskými zeměmi a ostatními členskými státy OPEC. Hlavním zájmem Saúdské Arábie je ale udržovat ceny ropy v rozumné míře. Takový cíl ale vyžaduje spolupráci všech členských zemí OPEC (Beránek, 2007). Se svými přibližně 22% světových zásob ropy, Saúdská Arábie

několikrát v minulosti ukázala, že svým jednáním v rámci Organizace zemí vyvážejících ropu dokáže výrazně ovlivnit regionální i světové dění. Naposledy se tak stalo mezi červnem 2014 až lednem 2015, kdy se mezinárodní pozornost obrátila na roli Saúdské Arábie na trhu s ropou a hlavními determinanty, které její politiku ovlivňují (Fattouh a Sen, 2013:5). Významnou úlohu v Saúdské Arábii hraje i největší ropná společnost na světě jak z hlediska těžby, tak i zásob - Saudi Aramco. V této ropné společnosti si Saúdský král Abdul Al-Azíz Al-Saúd postupně odkupoval podíly od roku 1973. V roce 1980 již získal tuto společnost celou (Saud, 2003:57).

Rozhodování Saúdské Arábie ohledně exportu jejich ropy se měnilo několikrát v minulosti. Vývoj její politiky v rámci OPECU, zapříčinila tzv. ropné šoky, kterými Saúdská Arábie jako hlavní vývozce a země s největšími zásobami ropy snížila nabídku ropy na trhu a tím zároveň zvýšila i poptávku a cenu této suroviny. Na poli mezinárodní politiky byly tyto šoky způsobeny často kvůli podpoře západních mocností Izraele. Stalo se tak jak v roce 1956, kdy bylo ropné embargo uvaleno na Velkou Británii a Francii, tak i během šestidenní války v roce 1967, kdy bylo opět uvaleno na Velkou Británii a Spojené státy americké. Jako další příklady ropných šoků můžeme uvést úplné zastavení dodávek ropy do Spojených států amerických během jomkippurské války v roce 1973 (Beránek, 2007).

Cenu ropy ale Saúdové ovládali i začátkem 80. let během konfliktu mezi Irákem a Íránem. Rozhodující vliv měli na export a ceny ropy i během války v Perském zálivu v roce 1990, po 11. září 2001, invazi spojeneckých vojsk do Iráku v roce 2003 a při pádu Libyjského režimu Muammara Kaddáfího v roce 2011 (Alkhatlan, Gately, Javid, 2013: 2). Tyto šoky a náhlá změna cen ropy měly vždy především ukázat světu moc celého kartelu OPEC, kterou disponuje. Tato cenová válka má ve velké míře vliv jak na členské, tak i nečlenské státy, které musí díky nízkým nákladům Saúdské Arábie při těžbě ropy, zohledňovat jak politické, tak i ekonomické zájmy Saúdů. Ti svůj export ropy v minulosti několikrát omezovali, jednali tak na základě klesající poptávky, či naopak zvyšující se poptávky po ropě, kdy naopak své dodávky rozšířili. Několikrát v minulosti však Saúdská Arábie své dodávky přerušila nezávazně na ostatních členech OPEC (Fattouh a Sen, 2013:6).

Těžba ropy Saúdské Arábie úzce souvisí s historií bývalé Saúdsko-americkou ropnou společností Arabian-American Oil Company (Aramco), dnes již znárodněné Saudi Aramco. Ropa a její export úzce souvisí tedy i se vztahy se Spojenými státy americkými, které jsou na Saúdském petrochemickém průmyslu do dnešního dne závislé a zároveň představují pro Saúdskou Arábii největší exportní trh. Vztah obou zemí je primárně založen na významu obchodu s ropou a významu strategické polohy Saúdské Arábie na Blízkém východě (Taterová, 2010:74). Naopak Saúdská Arábie je závislá na bezpečnostní struktuře, kterou zajišťují Saúdům Američané. Těžbu ropy používá Saúdská Arábie zároveň jako zbraň svých zájmů a donucovací nástroj pro její zahraniční politiku (Taterová, 2010:73).

Jak bylo již zmíněno, Saúdská Arábie díky svému neotřesitelnému postavení v rámci OPEC drží své zájmy pevně v rukou. V případě pocitu ohrožení, se ale Saúdové nebojí použít ropu jako zbraň, která brání jejich zájmy podobně, jak tomu udělala již v minulosti. Takovým použitím by umravnila díky své výrazně vyšší kapacitě ropy ostatní producenty, kteří by se pokoušeli jakkoliv ohrozit její výhradní postavení na trhu (Beránek, 2007). K opatřením, která by poškodila konkurenci Saúdové přistoupili jak v roce 1985, kdy vedli cenovou válku s ostatními ropnými producenty, tak i v devadesátých letech, kdy byla jejich pozice v rámci exportu ropy ohrožena Venezuelou. Právě vztahy, které chová k ostatním významným světovým zemím jsou nesmírně důležité i z hlediska negativního potenciálního dopadu na celý svět a jeho společnost. Zároveň se Saúdská Arábie v rámci OPEC snaží podporovat stabilitu na světových trzích s ropou (Fattouh a Sen, 2013:9-14).

Saúdská Arábie je stále silným státem v rámci organizace OPEC, již ale není tak silným hráčem jako v polovině 80. let 20. století. Jedním z hlavních problémů vztahu a vlivu OPEC na Saúdskou Arábii a naopak, je absence nových reforem od účinné taktiky v roce 1986. Saúdové jsou stále výrazným činitelem důležitých rozhodnutí OPECU. Akceschopnost celé organizace je ale poškozena, zejména díky absenci adekvátních mechanismů Saúdské Arábie (Alkhatlan, Gately a Javid, 2013:5). Vývoj její dlouholeté role byla v historii několikrát v rámci proběhnutých událostí změněna, její síla byla v rámci organizace vždy jednou z největších. Saúdská zahraniční politika

zároveň úzce koreluje s organizací OPEC a vývozem ropy, kdy její síla, kterou může ovlivňovat světové ekonomiky je na takové úrovni, že díky ní i získává výrazně vyšší pravomoci v rámci celého regionu Blízkého východu (Al-Yousef, 2012:4).

2.1.3 Vazby Saúdské Arábie na Spojené státy americké

Spolupráce a vzájemné vazby mezi Saúdskou Arábií a Spojenými státy americkými jsou v posledních letech jak na vojenské, politické, tak i v ekonomické rovině a patří k nejdůležitějším aspektům bezpečnostní strategie celé země (Beránek, 2007). Vzájemné vztahy mezi oběma zeměmi jsou historicky dlouhotrvající a pevné i přes řadu historických neshod a v poslední době vzrůstajícímu regionálnímu antiamerikanismu. Skutečný význam vzájemných vztahů nabývají zejména ve 20. století, kdy v Saúdské Arábii došlo ke změně mocenského rozložení sil na Arabském poloostrově. V té době, po vzestupu krále Abdula Azize ibn Abd al- Rahmána ibn Fajsala Saúda se dostalo nikdy nekolonizované Saúdské království do pozice dominantní země (Taterová, 2010:72). Zajímavostí tohoto vzájemného přátelského vztahu, je postoj Spojených států amerických k Saúdské Arábii jako k nejvíce nedemokratické zemi Blízkého východu. Rozdíl oproti například Iráku, kde Spojené státy se v případě Iráku přímo angažovaly v mezinárodní vojenské intervenci, je právě stabilní a historicky dlouhotrvající přátelství (Blanchard, 2016:1).

Pokud se podíváme do historie vztahů mezi těmito dvěma státy, tak zjistíme, že počátky vytváření spojenečství proběhly již v roce 1933, kdy byly americké podniky zapojeny do investování Saúdskoarabského ropného průmyslu. Zejména do společnosti Standard Oil of California (dnes již přejmenována na Chevron), (Taterová, 2010:73). V tomto roce získala tato společnost koncesi k prozkoumání východní části Saúdské Arábie. První naleziště ropy tato společnost poprvé na území Saúdské Arábie objevila v roce 1938 (Etheredge, 2011:16). Tato nerostná surovina, kterou Saúdská Arábie disponuje v obrovském množství, zajistila utužování pevného spojenečství a blízkého přátelství s jednou ze dvou největších světových mocností.

Vzájemné vztahy získávaly ale na důležitosti i v první polovině 20. století, kdy vzrůstala důležitost strategické nerostné suroviny, kterou Saúdská Arábie disponuje –

ropy. V době první světové války docházelo k technologickému pokroku a přelomu, kdy státy přecházely z uhlí na ropu. Dalším mezníkem, kdy vazby Spojených států amerických na Saúdskou Arábii posilovaly, byla druhá světová válka. Na důležitost vzájemných vztahů apeloval již bývalý americký prezident Franklin Delano Roosevelt ve svém projevu z 18. února 1943, kdy ve svém projevu zmiňoval důležitost Saúdské Arábie v americké zahraničně-politické koncepci. Spojené státy americké se jevily pro Saúdskou Arábii jako přátelská země, která do budoucna může zajistit významnou ekonomickou pomoc. Zajištění obrany bylo jedním ze stěžejních programů Spojených států amerických na Blízkém východě. Výsledkem bylo zahrnutí Saúdské Arábie do programu Zákona o půjčce a pronájmu (Lend and Lease Act). Zároveň lze považovat tento program za stěžejní až do dnešního dne (Taterová, 2013:73).

Zajištění bezpečnosti pro bohaté království Saúdské Arábie bylo jednou ze základních priorit zahraniční politiky Spojených států amerických již od druhé světové války. Americké firmy se zde zasloužily o mnoho vytěžené ropy od 70. let 20. století, po nacionalizaci petrochemického průmyslu Saúdské Arábie na konci 20. století. Spojenectví mezi těmito zeměmi bylo udržováno i během studené války Spojených států amerických se Sovětským svazem. Již v této době se Saúdové stali významnými partnery pro Washington (Farber, 2005:18). Zpočátku chtěly Spojené státy americké regionální spojenectví jak se Saúdskou Arábií, tak i s Íránem. Tato vize ale ztroskotala v roce 1979, kdy při Íránské islámské revoluci byla svržena vláda šáha Muhammada Rezy Pahlavího, který byl prozápadním politikem a spojencem Američanů na Blízkém východě (Farber, 2005:5).

Následný vývoj vztahů mezi oběma zeměmi byly v průběhu studené války na přátelské úrovni až do první ropné krize, kdy se Saúdská Arábie snažila potrestat západní státy za podporu Izraele v jomkipurské válce. Podpora Izraele vysoce negativně ovlivnila postoj arabských zemí ke Spojeným státům americkým. Židovský stát totiž žádný z arabských států neuznával. V konečném důsledku to i zapříčinilo povzbuzení islámského radikalismu na Blízkém východě (Taterová, 2010:74).

Díky ekonomické a vojenské spolupráci koncem 20. století, byly vzájemné vztahy natolik dobré, že během války v Perském zálivu v roce 1991 došlo k vojenské kooperaci Saúdskou Arábií a Spojenými státy. Koaličním vojskům vedenými v čele se Spojenými státy americkými, bylo v průběhu operace proti Iráku poskytnuto několik vojenských základen a letišť. Dalším důvodem bylo i poskytnutí těchto strategických míst k ochraně Saúdské Arábie a jejich ropných nalezišť. To se ale nelíbilo mnoha obyvatelům Saúdské Arábie, kteří viděli Saúdskou královskou rodinu a vládu jako příliš prozápadní. Problémem bylo i to, že Saúdové plnili zájmy nemuslimských států. Na základě prozápadní orientace začaly vznikat negativní názory na královskou rodinu (Lacey, 2009:117).

Rijád je nyní nejbližší spojenec Washingtonu na Blízkém východě (Lacey, 2009:243). I když se tyto dva státy rozcházejí v některých názorech, například ne vždy se líbí Saúdskému království vyjadřování Spojených států k izraelsko-palestinské krizi, či snahy o dohody s Íránem, tak vždy se snaží obě strany zdůrazňovat význam vzájemných přátelských vztahů mezi oběma státy a snaží se klást důraz na jejich společné zájmy (Gause, 2011:8). Jak uvedl Saúdkoarabský velvyslanec ve Spojených státech amerických a později i ministr zahraničí Saúdské Arábie - Adel al-Jubeir : „*Pokud jde do tohoto, vzájemné vztahy mezi Saúdskou Arábií a Spojenými státy americkými jsou neotřesitelné*“ (Council Of Foreign Relations, 2016).

Po útocích 11. září 2001 bylo toto spolenectví značně poškozeno. Nikdy ale nenastala situace, že by se spolenectví doslova zhroutilo na bod mrazu. Spojené státy americké stáhly svoji vojenskou techniku a ukončily vojenské operace na území Saúdské Arábie v roce 2003 (Lacey, 2009:245). Od tohoto roku se zlepšila i komunikace na úrovni bezpečnostních a tajných složek mezi oběma zeměmi a Spojené státy americké pomáhají svým Saúdským protějškům do dnešního dne odhalovat plánované teroristické útoky. Významná spolupráce probíhá mezi oběma zeměmi i na úrovni protiteroristických složek od roku 2008, jak uvádí zpráva ministerstva zahraniční Spojených států amerických (Blanchard, 2016:18). Saúdská Arábie si udržela i v 21. Století pozici významného odběratele vojenské techniky a ve stejném roce dokonce dosáhla prvního místa v žebříčku všech odběratelů (Lacey, 2009:198).

Rok 2009 měl znamenat pro všechny arabské státy a i Saúdskou Arábii velkou změnu v zahraniční politice Spojených států amerických a jejich proměny blízkovýchodní politiky. Do úřadu prezidenta Spojených států amerických nastoupil Barack Obama, tedy člověk, který ve své předvolební kampani sliboval výrazné zlepšení zahraniční politiky USA. Pro Saúdskou Arábii to samozřejmě neznamenovalo žádnou výraznou změnu. Finanční a vojenskou podporu, kterou autoritativní režimy Blízkého východu od dob studené války až do dnešního dne dostávaly budou dostávat i nadále (Blanchard, 2016). Saúdsko-americké vztahy již zažily mnoho sporů a jejich přátelství přežilo i ropné embargo v roce 1973, nebo útoky na newyorská Světová obchodní centra v roce 2001 (Taterová, 2010:78). Změna se tedy týkala především celkového odsunutí významu Blízkého východu a severní Afriky v americké strategii. Za nový vývoj saúdsko-amerických vztahů ale mnoho analytiků považuje saúdskou vojenskou intervenci do Jemenu, která započala v roce 2015 (Sharp, 2015).

Saúdové již od začátku bedlivě sledovali vývoj postoje nového amerického prezidenta vůči státům Blízkého východu. Spojené státy americké si zase dávaly pozor na to, aby v mnoha otázkách regionálních konfliktů jednaly pragmaticky. Washington se rozhodl nekritizovat nadále spojenecký režim v Rijádu, který byl velice zneklidněný zejména po útocích z 11. září a vyjadřování se předních státních činitelů Spojených států na adresu Saúdů (Beránek, 2013: 183). Důležité pro ně bylo i zvolení strany Spojených států amerických při postoji vůči autoritářským režimům severní Afriky. Rovněž byl důležitý i náhled na situaci v Sýrii, další postup ve zhrouteném Iráku, vyvíjení úsilí při vytvoření samostatného Izraelského a Palestinského státu a velice podstatnou věcí pro Saúdské království - vedení zahraniční politiky vůči znepřátelenému Íránu (Beránek, 2013:184).

2.1.4 Vliv teroristických útoků z 11. září 2001 na zahraniční politiku Saúdské Arábie

11. září 2001, tedy den kdy proběhly teroristické útoky na území Spojených států amerických. Okolo událostí, které v tento den v rámci útoků na USA proběhla řada nejasností a spekulací. Například existuje i ta teorie, že v rámci ekonomických a jiných zájmů USA vše pečlivě vlada tehdejšího prezidenta George W. Bushe připravila a 11.

září sloužilo pouze jako záminka pro vpád amerických vojsk do Afghánistánu a následně i do Iráku. I přes to je důležité analyzovat vývoj Saúdskoarabských zahraničních vztahů, které korespondují s oficiální verzí, kdy se tato tragédie odehrála za režie převážně Saúdských únosců. Teroristickému útoku předbíhaly pečlivé přípravy únosců, jak na samotný útok, tak i na v té době nedostatečnou bezpečnost na letištích. Osudný den v ranních hodinách byla unesena na území Spojených států amerických čtyři letadla amerických aerolinií, kdy dvě z nich narazila do obou budov Světového obchodního centra v New Yorku. Třetí narazilo do budovy Pentagonu a čtvrté se zřítilo v Pensylvánii přibližně ve stejné době, kdy se obě věže obchodního centra zřítily k zemi (Beránek, 2007).

Po 11. září 2001 byla zároveň odstartována nová politika a byl vytvořen nový pohled Spojených států amerických na státy Blízkého východu a zároveň i celý region. V tento den změnil celý svět i svůj postoj ke světové bezpečnosti. Tato situace byla z velké části zapříčiněna i tím, že po sérii vyšetřování Federálního úřadu pro vyšetřování (FBI) bylo z únosu všech čtyřech letadel, kterými byly provedeny 11. září teroristické útoky obvinění lidé arabského původu, kteří byli údajně napojeni na teroristickou skupinu Al- Káida. Z velké části tito lidé údajně pocházeli ze Saúdské Arábie - konkrétně 15 z 19 únosců (Lacey, 2009: 193).

V ten den se o tomto teroristickém útoku dozvěděl i Saúdskoarabský princ Chálid Al-Fajsal. Ihned věděl, že náraz dvou letadel do obou newyorských věží není nehoda, ale plánovaný útok. Také věděl, že se tímto útokem svět změnil a doufal, že únosci letadel nepocházejí ze Saúdské Arábie (Lacey, 2009: 192). Pro tehdejšího prezidenta George W. Bushe byl tento teroristický útok mezníkem, kdy musel americkému lidu přes svá přátelství se Saúdskou Arábií ukázat, že bezpečnost amerického obyvatelstva nebude nikdy ohrožena. Rok před jeho zvolením voličům v americkém státě Iowa sdělil: „Byli jsme to my proti nim“ a všem bylo jasné, koho tím slovem „nim“ myslel. roce 2001 to ale již jasné nebylo a Saúdskou Arábii toto tvrzení znejistilo (Lacey, 2009: 194).

Vůdce skupiny 19 únosců letadel byl Usáma ibn Ládín. Občan Saúdské Arábie, který patřil do jedné z nejbohatších a zároveň i velice vlivné rodiny (Directorate - General For External Policies:19). Zůstávalo však otázkou, co je příčinou tak obrovské nenávisti proti Spojeným státům americkým, kdy po útocích na New York a Washington, D. C, zaznamenala většina americké společnosti bytostný otřes (Taterová, 2010: 2). Bin Ládín zaútočil na území Spojených států amerických ze dvou důvodů. Prvním důvodem bylo financování islámského extremismu v Afghánistánu během 80. let 20. století a přátelení se s královskou rodinou Saúdů. Druhým důvodem je významná americká podpora Izraele na úkor arabského obyvatelstva. Touto dvojitou politikou, kterou Washington na Blízkém východě vedl, zapříčinil v roce 2001 smrt více amerických občanů, než během čtyřiceti pěti let trvající studené války (Lacey, 2009: 194).

Bin Ládín se ale angažoval k náboru do své militantní organizace již v osmdesátých letech dvacátého století, tedy v době, kdy probíhala válka v Afghánistánu. Tento fakt byl problémem zejména pro zahraniční politiku Spojených států amerických, hlavně z důvodu, že Saúdská Arábie byla a do dnešního dne je největším spojencem Spojených států amerických na Blízkém východě. Saúdská Arábie tedy představovala synonym k tzv. wahhábistickému království. Jednalo se totiž o místo kde byl zvýšený počet extremistů toužících po smrti. To je ale v rozporu s americkou zahraniční politikou, která takové státy ze zásady nepodporuje (Commins, 2006:165).

Zveřejnění původu únosců a několika obvinění o spolupráci ne-li financováním islámského fundamentalismu mělo negativní vliv na Saúdskou Arábii jako zemi a hlavně na její královskou rodinu. Rijád musel nadále několikrát popírat jakoukoliv spolupráci s únosci a odmítat tvrzení, že by se na útocích jakkoliv podílel. Mnoho členů Saúdské královské rodiny ale věřilo, že za tím vším jsou židé a že obvinění Saúdské Arábie je pouze židovským spiknutím a konspirací sionismu. Podezření čelil i Saúdskoarabský tehdejší korunní princ Abdalláh, který ale také podezřívá spíše americké židy. Své tvrzení obhajoval tím, že v osudný den teroristických útoků nešlo do zaměstnání v budovách Světových obchodních center okolo tři tisíc židů (Lacey, 2009: 194). Tento mýtus byl ale později vyvrácen. Po nastoupení Abdalláha do čela Saúdské

Arábie v roce 2005 jako jeden z prvních předních Saúdských činitelů uznal podíl vlastních občanů na útocích z 11. září. Stalo se tak na základě zveřejnění důkazů Robertem Jordnem, tehdejším americkým velvyslancem v Saúdské Arábii (Lacey, 2009: 197). V té době toto tvrzení ale bylo jedinou obranou Saúdské Arábie. Pro Spojené státy americké bylo prudké ochladnutí vzájemných vztahů se Saúdskou Arábií problémem, který bylo potřeba v nejbližší době vyřešit. Editor saúdkoarabských novin Arab News Chálid Al-Maeena přirovnával přijetí Spojených států amerických Saúdskou Arábií za hlavního strůjce teroristických útoků z 11. září 2001 jako přijetí vlastního syna za sériového vraha (Lacey, 2009: 194).

Dalším poškozením saúdko-amerických vztahů byla situace, kdy v srpnu roku 2002 skupina přibližně devíti set příbuzných po obětech z 11. září, která žádala na základě zahájení občanskoprávního řízení ve Washingtonu odškodné od nejvyšších saúdských státních představitelů a súdánské vlády ve výši 116 miliard dolarů. Tato situace nepřímo obviňovala hlavně Saúdskou Arábii z podpory terorismu a Al-Kájdý. Spojené státy americké se tedy v tuto chvíli nacházely ve slepé uličce. Buď by stály za svým americkým lidem a podporovaly by myšlenku usvědčující podíl Saúdské Arábie na útocích 11. září, nebo by naopak byly zdrženliví a našly jiného viníka, nebo také oběť - a tak se i stalo. Toto řešení bylo pro obě strany z ekonomického hlediska výhodnější. Po obvinění Saúdské Arábie, které vznesli pozůstalí následovala saúdká reakce, kdy investoři pohrozili Spojeným státům americkým, že stáhnou svoje investice v celkové hodnotě převyšující 750 miliard dolarů. (Baer, 2004).

Ke zlepšení vzájemných vztahů nepomohlo ani vydání zcenzurované zprávy senátní komisí v roce 2003. Tato zpráva údajně ukazovala, že Saúdká Arábie má přímé vazby na Al-Kájdu. Vynesení takového tvrzení na povrch by vedlo k prudkému ochlazení vzájemných vztahů. Ve chvíli, kdy se tehdejší saúdký velvyslanec dozvěděl, že se týká tato zpráva Saúdské Arábie, požádal o její odtajnění. Tuto žádost ale okamžitě zamítl tehdejší prezident George W. Bush. Byl si vědom, že by tím poškodil celé Spojené státy americké. Následně i tehdejší náměstek ministra zahraničí Richard Armitage řekl, že útočníci, kteří útočí na americké vojáky v Iráku přicházejí do země přes hranice Saúdské Arábie (Frum, Perle, 2004). Následně ale přinesla proti obvinění

i Saúdská Arábie. Tehdejší ministr zahraničí princ Faisal nařkl Spojené státy americké, že jejich vojenská intervence v Iráku měla pouze účel získat přírodní bohatství Iráku v podobě ropy a tuto intervenci označil jako koloniální dobrodružství (Bradley, 210:2005). Snažil se tedy vyvrátit domněnku, že původem intervence je zničení zbraní hromadného ničení, které měl údajně Irák vlastnit (Bradley, 169:2005).

2.1.4.1 Vývoj zahraniční politiky Saúdské Arábie po 11. září

Zahraniční politika Saúdské Arábie byla po několika vzájemných diplomatických obviňováních mezi Saúdy a Spojenými státy byla následně výrazně ovlivněna mezinárodní invazí vedenou v čele se Spojenými státy americkými do Iráku. Saúdové při snaze očištění svého jména z podezření podílení na teroristických útocích poskytli Spojeneckým vojskům vojenská letiště, zázemí a povolení vést od jejich hranic hlavní útok na Saddámův Irák. Zároveň se svržením Saddáma zbavili dlouholetého konkurenta v oblasti exportu ropy a hrozby, který Saddámův Irák pro Saúdskou Arábii z politického a vojenského hlediska představoval (Mcmillan, 2006). Přátelství se Spojenými státy americkými mělo za následek vzestup radikálního islámu jak uvnitř Saúdské Arábie, tak i v celém regionu.

Válka v Iráku ovlivnila Saúdskou ekonomiku z velké části dosti negativně. Zapříčinila snížení zahraničních a domácích investic v době, kdy se ekonomika Saúdů postupně zlepšovala. Po útocích 11. září, se Američané nechtěli ve velké míře spoléhat na dodávky ropy ze Saúdské Arábie už z důvodu vlivu wahhábistického islámu v zemi. To vedlo k poklesu příjmů ve státní kase a k poklesu hrubého domácího produktu celé země. Finální změnou v zahraniční politice Saúdské Arábie byly útoky v hlavním městě Rijádu, které se odehrály v roce 2003. Na základě těchto útoků se začaly zlepšovat vzájemné vztahy mezi Saúdskou Arábií a Spojenými státy americkými. Saúdové začali od té doby více spolupracovat s americkou FBI. To bylo pozitivní zprávou pro Spojené státy, které už z důvodu původu patnácti z celkových devatenácti únosců z 11. září, měly díky této spolupráci větší přehled o potencionálních extremistech. Nebezpečí těchto extremistů si byla vědoma i Saúdská Arábie, která spolupráci s Američany uvítala (Mason,2014: 64-66).

Mezníkem ve vzájemných vztazích bylo podepsání bezpečnostní dohody v roce 2001. Dohoda měla za účel zlepšit vzájemnou spolupráci z hlediska politického, ekonomického a environmentálního (Juneau, 2014). Díky regionálním událostem a zásahům Spojených států amerických na Blízkém východě byly po roce 2003 hlavní pozorností vzájemné vztahy Saúdské Arábie s Íránem, který je dalším důležitým regionálním činitelem. Rivalita mezi těmito dvěma státy ale nebyla ničím novým. Oba státy viděly územní expanzi vlivu jednoho nebo druhého státu, jako pro něj nebezpečnou ztrátu a ohrožení (Wehrey, 2009:12). Z hlediska historie však byly vztahy mezi těmito státy na přátelské úrovni, kdy například čelily stejnému nebezpečí ze strany Iráku, nebo radikální politice Jemenské lidové demokratické republiky (Juneau, 2014).

Vzájemné vztahy mezi těmito státy výrazně ovlivňoval po roce 2001 palestinsko-izraelský konflikt a Íránem poskytovaná podpora šíitského Hizballáhu, který je po dlouhou dobu hlavní protiizraelskou vojenskou silou. Díky jeho síle představoval Hizballáh od roku 2006 zároveň i hlavní opoziční vojenskou sílu vůči Saúdské Arábii. Jeho válka s Izraelem napáchala ve vzájemných vztazích více škody, než vliv Íránu v Iráku po pádu režimu Saddáma Husajna. Hlavním důvodem byla zejména vysoká angažovanost Íránu jako nearabského šíitského státu v palestinsko-izraelském konfliktu, který stavěl Saúdy do nepříjemného postavení. Rijád v podniknutých krocích Teheránu viděl hrozbu, na základě které následně Saúdská Arábie zaujala aktivnější postoj v otázkách řešení konfliktu mezi Palestinou a Izraelem (Wehrey, 2009:15).

Důležitou roli hrály po roce 2006 i vztahy ostatních sunnitských zemí na Blízkém východě s Íránem. Zejména u menších států byly tyto vzájemné vztahy a zahraniční politika Saúdské Arábie důležitá. Z historického hlediska měly obavy ze síly Íránu a zhoršujících se sunnitsko-šíitských vztahů. Zejména pak po atentátu na libanonského premiéra Harírího, který podporoval oslabení íránského vlivu v sousední Sýrii. Saúdská Arábie z tohoto atentátu, který měl vliv na další vývoj Saúdskoarabské zahraniční politiky obvinila Írán a Sýrii. Naproti tomu Írán obvinil a varoval Saúdskou Arábii z podpory radikálních saláfistických skupin (Wehrey, 2009: 16).

Vývoj zahraniční politiky Saúdské Arábie vyústil v nebezpečnou situaci charakteristickou vysokým napětím mezi oběma zeměmi, kdy každý z nich má ambice pro islámské vedení, ale zároveň zcela jiné představy o regionálním uspořádání Blízkého východu. Významná podpora Rijádu Spojenými státy americkými je pro Írán oblast střetu vzájemných vztahů těchto dvou hegemonů. Snaha o rozšiřování vlivu Íránu v post Saddámově Iráku a údajná snaha o vyvinutí jaderné zbraně se jeví pro Saúdy jako extrémně nebezpečná politika, na kterou bylo po vzniku sunnitskou-šíitských konfliktů na Blízkém východě nutné důsledně odpovědět. (Wehrey, 2009:9). Zdrojem napětí je i rivalita a zahraniční politika obou zemí prolínající se i do ekonomických zájmů obou zemí, díky jejich členství v OPECU a zásobách ropy na jejich území (Goodley ,2016). Poslední významnou změnou zahraniční politiky se Saúdská Arábie dočkala díky vývoji Blízkého východu v rámci událostí arabského jara.

2.1.5 Vývoj a vliv arabského jara na zahraniční politiku Saúdské Arábie

Arabské jaro, jako vlna protestů, které se odehrály v roce 2011 v arabských zemích nacházejících se v severní Africe i na Blízkém východě výrazně ovlivnily a poznamenaly tak regionální dynamiku. Postupně začaly vystupovat do popředí státy jako Saúdská Arábie, Turecko či Írán (Beránek, 2013:234). Tyto státy se rozhodly bojovat o roli regionálního vůdce ještě agresivněji, než kdy jindy. Reakce Saúdské Arábie na dění v širším okolí země ale byla daleko méně agresivní, než například u Kataru či Spojených arabských emirátů. Saúdové sice podpořili například pád Kaddáfího režimu, nicméně nepřispívali do konfliktu vojensky. Z hlediska dalšího směřování Saúdské politiky byla reakce na revoluční dění velice vypočítavá a nesla se spíše v obranném duchu, který měl zajistit a upevnit i nadále kontrolu nad Arabským poloostrovem. Již od počátku revoluce v okolních zemích saúdští přední vládní činitelé věděli a byli rozhodnutí, že Arabské jaro bude nutné výrazně potlačit nebo zničit v případě objevení na území Saúdského království.

Právě po pádu iráckého režimu v roce 2003, který roli regionálního vůdce opustil, se této pozice snažila zmocnit Saúdská Arábie. Zajímavostí je, že i když patří Saúdská Arábie k nejtvrdším a nejrepresivnějším autoritářským režimům v regionu poznamenalo

ji arabské jaro do dnešního dne nejméně. Není to z důvodu, že by byla povaha Saúdského režimu v něčem odlišná oproti zemím, které arabské jaro ovlivnilo. Saúdskoarabský režim je stejně tak autoritativní (ne-li více), jako v případě Kaddáfího Libye, Ben Alího Tuniska, nebo Mubárakova Egypta (Gause, 2011: 234).

Tato skutečnost je zapříčiněna zejména z několika následujících důvodů. Prvním je ten, že jakákoliv opozice, která se snažila na začátku arabského jara na území Saúdské Arábie jakkoliv vystupovat, měla nulovou či velmi malou toleranci ze strany vládnoucí rodiny. Režim krále Abdalláha byl dění v zemi schopen pevně kontrolovat pomocí osvědčené kombinace štědrých finančních dávek klíčovým aktérům, jejich začleněním do establishmentu a tvrdým politickým útlakem. První důvod, proč má Saúdská Arábie tak dlouhotrvající a pevnou politickou stabilitu je zejména díky tomu, že země je pomyslnou kolébkou islámu a příbytkem dvou jeho nejposvátnějších míst - Mekky a Medíny (Beránek, 2013:235).

Druhý důvod je materiální. Jak bylo již zmíněno, země má jedny z největších světových zásob ropy. Tyto dva důvody chrání Saúdskou Arábii a tamější vládnoucí královskou rodinu před kritikou. Nastávají však i situace zcela opačné, kdy jsou tyto důvody zdrojem kritiky. Při utváření směru regionální politiky Blízkého východu, pomáhala Saúdské Arábii Rada pro spolupráci arabských států v Zálivu, (Beránek, 2013:235). Jakmile se Saúdoté dostali do popředí této organizace, tak se proměnila v přední regionální bezpečnostní organizaci, která měla zpočátku sloužit jako první krok pro společnou integraci arabských států. Všech šest členů organizace má přístup k Perskému zálivu a drží téměř polovinu všech světových zásob ropy (Beránek, 2013: 235-236).

Tento fakt můžeme považovat za klíčový k celkovému úspěchu. Zároveň si Saúdoté dokázali zajistit spojence v Jordánsku, Maroku, Egyptě a v dalších státech Blízkého východu. Převážně díky svým štědrým finančním darům a vytvořili tak opozici vůči všem, kteří s jejich politikou nebudou jakkoliv sympatizovat. Po zásahu Saúdské Arábie v Bahrajnu, kde zamezili jakoukoliv změnu ve vládnoucím režimu Ál Chalífů a dalším vývojem v Sýrii se ukázala pravá povaha saúdských regionálních

ambicí. Tyto ambice se jak bylo již zmíněno dříve týkaly zamezení šíření šíitského islámu a saúdsko-iránských vztahů celkově. Ty jsou v dnešní době na tak chladné úrovni, že sebemenší provokace těchto dvou států může poznamenat celý arabský region (Beránek, 2013: 235-236).

Podobně jak v jiných blízkovýchodních zemích bylo i v Saúdské Arábii volání po politických reformách. Pravdou je, že v prvním desetiletí 21. století, kdy se ujala vlády rodina Saúdu, tak zde proběhlo několik reforem, které posunuly mnoho věcí pozitivním směrem. Zároveň nemůžeme popřít, že by Saúdskoarabský král Abdalláh během svého působení na trůně až do jeho smrti do roku 2015 nepřinesl do země větší liberalizaci. Nedošlo ale k jejímu institucionálnímu ukotvení a další prosazování této liberalizace Abdalláhovými nástupci je značně nejisté. Zejména do čela některých ministerstev (zejména školství a justice) byli v rámci této reformy dosazeni liberálnější smýšlející lidé. K prosazení myšlenek těchto lidí bylo ale zabráněno díky všudypřítomným duchovním a konzervativním úředníkům. Abdalláhův reformní projekt lidských práv byl obecně zaměřen na čtyři oblasti. Zejména se zaměřoval na práva žen, svobodu slova, spravedlivé soudy a náboženskou toleranci (Beránek, 2013:234-237).

2.2 Saúdská regionální politika a směřování politiky Saúdské Arábie

Reakce Saúdské Arábie na protivládní protesty, které začaly v roce 2011 v arabských zemích byla různorodá. Královská rodina ale i nadále nehodlala dopustit jakoukoliv změnu statusu quo v oblasti Arabského (Perského) zálivu s případnými implikacemi v podobě tlaku na politické reformy i na jejich území. To ale neznamenalo, že by se Saúdská Arábie stavěla k Arabskému jaru kontrarevolučně. Konkrétním příkladem, kdy se Saúdské království zasadilo o svržení autoritářského panovníka je například Libye. V době, kdy probíhala v Libyi revoluce, dokonce pomáhala Saúdská Arábie Severoatlantické alianci (NATO). Saúdskoarabská vláda se i zasadila o úspěšném vyjednání předání moci jemenského prezidenta Alího Abdalláha Sáliha, a zároveň odsoudila zákroky syrského režimu, které byly mířeny proti vládním demonstrantům. Jak bylo již zmíněno výjimkou, kdy vláda Saúdské Arábie protivládní

protesty neodsoudila a naopak pomáhala tamější vládě zůstat u moci a zamezit tak jakýmkoliv změnám v povaze režimu byl Bahrajn (Beránek, 2013:250).

V každé z těchto výše zmíněných zemích ale nebyla pro Saúdskou Arábii důležitá lidská práva ale pouze její vlastní zájmy. Důvod nepokojů na Blízkém východě pramení zejména z materiálních a náboženských neshod. Hlavním činitelem, který může přispět k zajištění stability celého Blízkého východu je Saúdská Arábie, která je vojensky i ekonomicky podporována Spojenými státy americkými. Druhým regionálním činitelem je Írán, který je podporovaný Ruskem. To má na Blízkém východě také své mocenské zájmy (Beránek, 2013: 252).

Vládnoucí režim v Saúdské Arábii byl revolučními událostmi, které se uskutečňovaly v rámci arabského jara zaskočen. Ještě více jej ale znepokojovala ignorance Spojených států amerických svých dosavadních spojenců v řadě arabských a afrických zemí, kde probíhalo arabské jaro. To byla pro saúdský režim nepříjemná reakce, podle které nedokázali posoudit jaká je vlastně pozice Spojených států amerických na Blízkém východě a jaké jsou jejich zájmy v rámci arabského jara. K dalším Saúdským obavám patřilo to, že USA se nyní postaví za politický přerod v oblasti do té míry, že zapomenou na tradiční hrozby, které se zde vyskytují (zejména právě Írán a jeho autoritářský režim) a usoudí, že státy, které se nereformují revoluční rychlostí, by se měly stát hlavním cílem amerického tlaku. Lze tedy říci, že zejména v posledních letech a díky konfliktům, které probíhají na Blízkém východě, může být saúdská zahraniční politika nejlépe interpretována optikou mocenského soupeření s Íránem (Beránek, 2013: 251).

Jak bylo již zmíněno výše, toto soupeření lze pozorovat na pozici Saúdské Arábie v občanské válce v Sýrii, přátelštější zahraniční politika k Izraeli, nebo nejaktuálnější pozice Saúdské Arábie ve vojenském konfliktu, který probíhá v Jemenu (Beránek, 2013:255). Ohrožení z Iránu vládnoucí královská rodina pocítuje zároveň z toho důvodu, že pro ně Írán znamená jadernou hrozbu. Zároveň Saúdové sami sebe vnímají jako tu nejpravděpodobnější oběť v případě jejího možného použití. Tato domněnka je zajímavá především proto, že iráňští přední představitelé se nebojí veřejně přistupovat

s útočnou politikou spíše k Izraeli či USA než Saúdské Arábii. Lze tedy předpokládat na základě tvrzení mnoha analytiků, že Saúdská Arábie je na pozici číslo jedna v zájmu o vlastnictví své jaderné zbraně. Disponuje jak ideologickými, tak i strategickými a finančními nástroji, které ji mohou pomoci k získání jaderné zbraně (Beránek, 2013:252).

Získání jaderné zbraně ale může ohrozit dosavadně velice pevné přátelství se Spojenými státy americkými. Nelze ale popřít, že veškeré zálivové monarchie hledají vojenské prostředky, které je účinně ochrání před íránským vlivem, který se pro arabské státy ještě nedávno nebezpečně zvětšoval. Do dnešního dne ale tyto zbraně státy arabského zálivu nevlastní. Hlavním bojištěm a vojenským soupeřením mezi Saúdskou Arábií a Íránem se v poslední době stal Irák, Libanon, Palestina, Sýrie a neaktuálněji i Jemen. Zajímavá je podpora Saúdské Arábie v Palestině, kde podporuje vládu sídlící v Ramalláhu. Naopak Írán zde podporuje palestinskou islamistickou stranu a organizaci Hamás, která je stejně jako Saúdská Arábie založena na sunnitském islámu. Pokud by se ale podařilo vyřešit Saúdské Arábii dlouholetý arabsko-izraelský konflikt, tak by s největší pravděpodobností došlo k posílení regionální stability, a navíc by odpadla nepříjemná překážka v saúdsko-amerických vztazích (Beránek,2013: 251).

Hlavním iniciátorem, který v otázce regionálního vlivu Íránu Spojeným státům americkým doporučoval učinit kroky proti Íránu byl Saúdskoarabský král Abdalláh, který již na začátku 21. století opakovaně vyzýval USA, aby napadly Írán a zastavily íránský jaderný program. Jak bylo již zmíněno výše, saúdsko-íránské vztahy patří vzhledem k odlišné interpretaci islámu a mocenským zájmům v posledních letech k nejkomplikovanějším v celém regionu. Velkou pozornost v Saúdské Arábii vyvolala nedávná poprava 47 lidí včetně významného šíitského duchovního Nimra Bákira Nimra. Popravou tohoto šíitského duchovního se snažilo Saúdskoarabské království íránskému režimu ukázat, že jakákoliv podpora Íránu bude v Saúdské Arábii tvrdě potrestána. Tímto krokem se ale opět dostaly sunnitsko-šíitské vztahy v oblasti politiky na bod mrazu (Hashim, 2016). Problém sektářství je fenoménem, který je rozšířen v celém regionu Blízkého východu (Valbjorn, Bank 2007: 10–11).

Šiitský klerik Nimr prosazoval odtržení Saúdskoarabské východní provincie, která je bohatá na ropu, a zároveň v ní žije významná šiitská menšina (Hashim, 2016). Saúdský režim ji ale označuje za pátou kolonu, a podle toho se k ní také chová (Beránek, 2013: 251). Zároveň podezřívá výše zmíněnou pátou kolonu z možného napojení po duchovní i politické stránce na Írán. Jak uvádí Beránek, můžeme tyto obavy porovnávat i s rétorikou, která provázela i situaci v Bahrajnu. Aby odrazila vliv Íránu v Bahrajnu, který je z velké části šiitský. Saúdská Arábie vyslala do země vojenské jednotky i s příslibem finanční pomoci tamní vládě, která by pomohla k jejímu udržení v čele. Obavy královské rodiny pocházely i z možné budoucí mobilizace šiitské menšiny v západní části Saúdské Arábie. Tyto obavy se následně i během roku 2011 potvrdili při protestech této šiitské minority. Na jejich základě Saúdové opět obvinili šiitský Írán, který měl k protestům údajně nabádat (Haykel, 2011).

3 Vojenská operace Saúdská Arábie v Jemenu

Vojenská operace Saúdské Arábii proti Hútiiskému povstání byla zahájena 26. března 2015 za podpory mezinárodní koalice. Často se tato intervence chápe jako obrana Saúdské královské rodiny a sunnitů proti regionálnímu postupu šiitských jednotek podporovanými Íránem. Tomuto konfliktu není přikládána taková pozornost jako například občanské válce v Sýrii, nebo postupu jednotek Islámského státu v Iráku. Zároveň v této válce, kde každým dnem umírají i kromě povstalců nevinní civilisté, vidíme vývoj saúdské zahraniční politiky, která se v posledních letech v regionu vojensky i jinak angažuje daleko více, než kdy dříve. Během tohoto konfliktu muselo uprchnout z Jemenu více, než 150 000 lidí. I díky tomu, že Jemen patří k nejchudším zemím světa, dochází zde díky konfliktu k významným humanitárním a ekonomickým problémům (Kirkpatrick a Mazzetti, 2015).

3.1 Historie uspořádání Jemenu

V dvacátém století zaznamenaly obě části Jemenu (dříve Jemenská arabská republika a Jemenská lidová demokratická republika) vnitrostátní vývoj, který ovlivňoval obě země. Na rozdělení Jemenu měl výrazný podíl historický vliv koloniálních mocností -především Spojené království a Osmanská říše. Jak uvádí Kropáček *„Většina dnešních států na Blízkém východě vznikla rozpadem Osmanské říše, nebo britské a francouzské koloniální mandátní správy. Pro tyto státy je typická na jedné straně poměrná stabilita, vymezení jejich územní identity, na druhé straně trvale zpochybňovaná legitimita jako silnou historickou tradici, tak i širokým spektrem dobových ideologických postulátů nacionálního nebo islámského rázu“* (Kropáček, 1999: 84).

Po rozpadu Osmanské říše se jemenský imám Jahjá snažil o navázání diplomatických vztahů se zahraničím (Zidek, 2009: 148). Jemenské království (od roku 1962 Jemenská arabská republika) se obrátilo, jak na západní mocnosti, tak i na Sovětský svaz. Po druhé světové válce království sužovala extrémní uzavřenost a sociální zaostávání země. Po vlnách odporu obyvatel, množství nepokojů a úspěšného

atentátu na imáma Jahju, se novým panovníkem stal imám Ahmad, který usiloval o částečné otevření se království modernímu světu. Se Saúdskou Arábií a Egyptem, kde byl čerstvě zvolen prezident Gamál Násir, uzavřelo království v roce 1955 spojeneckou smlouvu (Zídek, 2009: 149). Vývoj, jak Jemenského království, tak i Britské kolonie Aden (později transformována britskou politikou do podoby neživotné Jihoarabské federace a následně připojena k Jemenské lidové demokratické republice), byl do vyhlášení Jemenské arabské republiky v roce 1962 vzájemně propojen (Zídek, 2009: 164).

V Jemenu došlo v průběhu 20. století k několika civilním válkám. Nyní, když je Jemen sjednocený v jeden stát, tak nastalo mnoho otázek týkajících se společné hranice, ekonomických a politických vztahů. Nutno zmínit, že je důležitá i pozice Jemenu v blízkovýchodní krizi a zároveň zapojení Saúdské Arábie do vnitřních záležitostí Jemenu. Je to zejména z toho důvodu, že Saúdská Arábie cítí ohrožení ze strany protivládních povstalců, kteří jsou podporováni Íránem. Ten je jak jsem psal v první části mé bakalářské práce nebezpečným protivníkem Saúdské Arábie na Blízkém východě. K nynějšímu konfliktu se váže i počátek šíitského povstání v červnu roku 2004, kdy disident a klerik Hussein Badreddin Húthíi, který byl v čele šíitské sekty zajdovců, začal povstání proti jemenské vládě (Center For Middle Eastern Strategic Studies, 2010).

Již od sedmdesátých let 20. století proběhlo mezi tehdejším Severním a Jižním Jemenem několik válek, kvůli sporům týkajících se vzájemných hranic. Ke sjednocení Jemenu došlo až v roce 1990. Ve stejném roce, kdy se Jemen sjednotil, ale došlo i k další události, která mohla narušit bezpečnost celého Arabského poloostrova. Jednalo se o válku v Perském zálivu. I když byl od roku 1967 do května roku 1990 Jemen rozdělený na severní a jižní, tak se obě strany snažily směřovat svoje zahraniční politiky podobným směrem. I přes to mezi těmito státy existovalo vzájemné napětí, které bylo chronické (Katz: 1992).

3.2 Vzájemné zahraniční vztahy mezi Saúdskou Arábií a Jemenem od 60. let 20. století a role Íránu v Jemenu před vypuknutím Jemenské krize

3.2.1 Historie vzájemných vztahů mezi Saúdskou Arábií a Jemenem od 60. let 20. století do současnosti

Vzájemné vztahy mezi těmito dvěma státy jsou dlouhodobě výrazně komplikované. Ovlivnila je zahraniční politika obou států a státní uspořádání obou zemí, které v historii prošlo nečekanými vývoji. Pokud se podíváme do historie Jemenu, do kterého podniklo Saúdské království vojenskou intervenci, tak zjistíme, že nynější konflikt se v určité míře odkazuje na historické události, kdy Saúdská Arábie měla v Jemenu politický a vojenský vliv již v roce 1962, při změně režimu v tehdejší Jemenské arabské republice. Mnoho Jemenců do dnešního dne vidí Saúdskoarabské království jako moderní, nový a bohatý stát, který má významný regionální vliv na všechny okolní státy. Oproti tomu nyní Saúdové považují Jemen za problematický, přelidněný stát, vyžadující velkou pozornost a opatrnost. I proto se saúdští vládní činitelé snaží finančně podporovat Jemen v jeho rozvoji, a aby zabránili celkovému zhroucení státu. Zároveň však výše podpory závisí na vládnoucím režimu, který je u moci. Cíl saúdsko-jemenské politiky je ale udržovat Jemen v určité míře stále slabý tak, aby zůstal pod kontrolou. I z toho důvodu nebyli Saúdové příliš nadšení ze sjednocení Jemenu v roce 1990 (Salisbury, 2015:3-4).

Ještě před svou smrtí bývalý Saúdskoarabský král Abdalazíz sdělil své dlouholeté obavy, které v souvislosti s Jemenem měl. Ty se týkaly možné bezpečnostní hrozby v případě zesílení regionální pozice Jemenu. I přes tyto obavy je ale hlavním zájmem Saúdské Arábie udržet Jemen jako funkční stát. Státní kolaps by měl pro Saúdskoarabské království negativní dopady hlavně z ekonomického hlediska. Jako stát, který patří k nejlidnatějším a nejchudším na Arabském poloostrově, by kolaps země mohl znamenat příliv ekonomických migrantů, a to jak legálních tak i nelegálních do Saúdské Arábie. V důsledku posledního regionálního vývoje v Jemenu zahájil Rijád stavbu 1500 km dlouhého plotu, který se nachází po celé délce saúdsko-jemenské hranice a jehož hlavním cílem je zastavení přílivu ekonomických migrantů a militantních islamistů do Saúdské Arábie (Salisbury, 2015:3).

Hlavním problémem vzájemných vztahů zaznamenal v posledních desetiletích vyhrazení wahhábistické Saúdské Arábie proti šíitské sektě zajdovců, která je podporována Iránem a znamená pro Saúdský režim přirozené nebezpečí. Tato sekta se nachází jak v jižní části Saúdské Arábie, tak i v severní části Jemenu v blízkosti Saúdskoarabských hranic, které byly pevně stanoveny až na základě smlouvy podepsané mezi oběma státy v roce 2000. V minulosti ale Saúdskoarabské království tuto sektu podporovalo. Zejména v boji proti egyptským vojskům, které byly od počátku 60. let 20. století podporovány arabskými nacionalistickými republikány. V této době vnímala saúdská vláda islamistická hnutí, které podporovala jako účinnou protiváhu k sekulárním opozičním uskupením v Arabském zálivu. Oficiální opozicí proti, Egyptem podporovanými revolučními silami byla strana monarchistů, kterou naopak podporovalo Jordánsko a Saúdská Arábie. Konflikt mezi opozicí a vládnoucími revolučními silami vypramenil až v začátek občanské války, která skončila v roce 1967 (Salisbury, 2015:4).

Saúdská Arábie byla v historii hlavním partnerem režimu severního Jemenu a jejího prezidenta Alího Abdalláha Sáliha, který stál v jeho čele od roku 1978 až do roku 1990, kdy se Severní a Jižní Jemen sjednotil v jeden stát. Následně byl zvolen podruhé v prezidentských volbách již sjednoceného Jemenu v roce 1999. V roce 1978 byl do čela Jemenské arabské republiky zvolen mladý a nikým neznámý plukovník Sálih, který vládl Jemenu po dobu dalších třiceti čtyř let (Zídek, 2009: 161). Sálihova politika byla v době jeho zvolení zaměřena zejména na balancování vztahů na všechny strany. Po vojenské konfrontaci a následném usmíření obou jemenských států v roce 1979 a zahájení příprav na sjednocení obou států, byla Saúdská Arábie hlavní zemí, která i nadále vyrovnávala schodek rozpočtu, který severní Jemen (nebo také Jemenská arabská republika) v té době měl (Zídek, 2009: 162).

Jediné poškození vzájemných vztahů proběhlo v roce 1990, kdy jemenský prezident vyjádřil podporu bývalému iráckému prezidentovi Saddámu Husajnovi při vojenské anexi do sousedního Kuvajtu. Na základě vyjádření podpory jemenským prezidentem, byl ze Saúdské Arábie, jako tehdejšího významného spojence Spojených států amerických na Blízkém východě, vyhoštěno přibližně jeden milion Jemenců

(Katz, 1992). V roce 1994 následně Saúdská Arábie podpořila pokus obyvatelů jižní části již sjednoceného Jemenu o jeho znovurozdělení ve dvě země, jako před rokem 1990, který ale skončil neúspěchem. Tato podpora Saúdské Arábie měla být výstrahou pro prezidenta Sáliha, aby zvážil své další podpory nepřátelům Saúdské Arábie. Během začátku 20. století se po snížení vzájemného napětí Saúdská Arábie smířila s postoji jemenského prezidenta a vznikla iniciativa mezi oběma státy společně se zaměřit na boj proti islámskému extremismu (Salisbury, 2015:4).

Alí Abdalláh Sálih se snažil spolupracovat a udržovat dobré vzájemné vztahy se Saúdskou Arábií až do konce svého funkčního období. Tomu nasvědčuje i fakt, že se snažil o vstup Jemenu do Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu, která má za cíl hlavně vzájemné upevnování vztahů mezi členskými zeměmi, ekonomickou spolupráci a rozvoj, snahu o sjednocení arabských zemí, koordinaci a integraci členských států a vzdělání a kulturu. Některé dosavadní členské státy ale s přijetím Jemenu nesouhlasí a jako hlavní důvod svého nesouhlasu uvádí vysokou chudobu, velký počet obyvatel, jiné státní zřízení oproti stávajícím členům a většinový podíl šíitských muslimů na celkovém obyvatelstvu. V nynější politické situaci, která panuje na Blízkém východě je obava z převážně šíitské a relativně politicky nestabilní země logická. Přijetím takového státu do organizace, která zajišťuje pro své členy i přístup k Arabskému zálivu, by znamenalo zajištění přístupu i pro šíitský Írán, který by tyto výhody s největší pravděpodobností čerpal také. Tato situace, která by mohla nastat, ale není v zájmu žádného z dosavadních členských států. Proto se neočekává přijetí Jemenu do této organizace minimálně do doby, kdy bude situace v zemi stabilnější a ohrožení zemí Blízkého východu ze strany Íránu na nižší úrovni (Reinl, 2010).

3.2.2 Vzájemné soupeření mezi Íránem a Saúdskou Arábie v kontextu Jemenského konfliktu

Role Íránu v Jemenu je obecně méně známá, než například role Saúdské Arábie. Vztahy mezi Íránem a Saúdskou Arábií byly do roku 1979, kdy proběhla v Íránu Islámská revoluce na přátelské úrovni. Situace se změnila až po sesazení tehdejšího prozápadního režimu prezidenta Pahláviho a také výrazně tyto vztahy ovlivnily

revoluce jak v Severním, tak i Jižním Jemenu. Zahraniční politika Severního Jemenu se po revoluci změnila k zájmu udržovat dobré vztahy se Saúdskou Arábií a zároveň i s režimem tehdejšího prezidenta Iráku Saddáma Husajna. Naopak Jižní Jemen (Lidová demokratická republika Jemen), se zaměřil na udržování dobrých vztahů s druhou regionální velmocí Íránem. Příčinou udržování dobrých vztahů Lidové demokratické republiky Jemen s regionálním nepřítelem jak Saúdskou Arábií, tak i Irákem byla opoziční protizápadní rétorika, kterou veřejně porevoluční islámský Írán kázal (Salisbury, 2015: 4).

Teheránský režim několikrát v minulosti financoval marxistické strany v Jižním Jemenu, zejména během občanské války v roce 1986. Nynější prezident Abd Rabú Mansúr Hádí, byl v této době na straně poražených. I z tohoto důvodu lze odůvodnit jeho nynější proti Íránské postavení a netajení sympatií se Saúdským královským režimem, který od roku 2015 jemenskému prezidentovi pomáhá v boji proti húthíjským rebelům. Nicméně, vztahy mezi Jižním a Severním Jemenem se zlepšily v devadesátých letech 20. století, kdy se snažil prezident Severního Jemenu Sálíh o udržování vzájemných vztahů na přátelské úrovni. Zejména kladl důraz na omezení vlivu mocností na Severní a Jižní Jemen, které obhajovaly v době studené války pouze své zájmy. Jemen byl tedy pouze soubojem východního bloku se západním během studené války, při které se nepřímo bojovalo o většinu států Blízkého východu. Severní část podporovaná Saúdskou Arábií, za jejími zády stály Spojené státy Americké a na druhé straně jižní část, která byla podporována Íránem a ten vojensky a finančně podporoval naopak Sovětský svaz (Salisbury, 2015: 4-5).

Při sjednocení obou částí Jemenu v jednotný stát a konci studené války se situace výrazně zlepšila a vliv obou regionálních velmocí částečně ustoupil do ústraní. Role a vliv obou hegemonů se zvyšovala od roku 2011, kdy v Jemenu propukly nepokoje, konaly se protesty proti prezidentu Sálíhovi, které byly podporovány húthíjskými rebely a financoval je šíitský Írán. Financování íránským režimem protivládních stran a skupin ale probíhalo i dříve. Oproti tomu začaly během let 2004 - 2010 Spojené státy americké financovat prezidenta Sálíha v boji proti húthíjským rebelům a vlivu Íránu v zemi. Američtí přední představitelé ale byli skeptičtí při pohledu na boj jemenských jednotek

proti rebelům, a začali prezidenta podezřívát z přesměrování vojenské techniky na boj proti Al- Kájdě, které vyhlásil prezident Sálíh válku v roce 2010 a jejíž vliv ohrožoval jemenskou vládu z jižní strany země.

Jemenská situace se výrazně zhoršila po zvolení nového prezidenta Hádího v roce 2012, který jak již bylo zmíněno, prosazuje prozápadní orientaci a sympatizuje se Saúdskou Arábií (Salisbury, 2015: 8). V roce 2014 bylo dokonce Jemenskou vládou prohlášeno, že Írán přímo zajišťuje hůthíjům finanční a logistickou podporu včetně válečných poradců při vojenských operacích, které rebelové podnikali proti jemenskému režimu prezidenta Hádího. Role Íranu v otázkách rozsahu podpory, kterou dává a při začátku jemenské krize dával rebelům se dá pouze odadovat. Je ale logické, že během vývoje Blízkého východu, na jehož uspořádání měl výrazný vliv pád režimu Saddáma Husajna a nestabilita Iráku, se snažil Írán utvořit protipól Saúdské Arábii a státům, které jsou členy Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu. Nicméně Jemenští bezpečnostní analytici a úředníci odhadují, že íránský režim se zaměřoval během dramatického zhoršení jemenské krize v roce 2010 na budování pevného zázemí a investování do interních kapacit. Tato strategie se jeví podle mnoha analytiků jako výhodnější, než přímé financování rebelů (Salisbury, 2015:7).

3.3 Vojenská intervence Saúdské Arábie do Jemenu

3.3.1 Počátky války a nepokojů před oficiální vojenskou intervencí Saúdské Arábie

Vnitrostátní bezpečnostní situace v Jemenu se zhoršovala již od roku 2004. Hlavní skupinou protivládních demonstrantů byla skupina zvaná Věřící mládež (dnes již přejmenovaná na hůthíjský odboj), která byla založena v roce 1992 v hlavním městě Jemenu. Zpočátku se skupina snažila při protestech v městě Sadá pouze o verbální protivládni, protiamerické a protiizraelské slogany. Následně se však tyto protesty rozšířily i do hlavního města Saná, kde byl při protestech opakovaně verbálně napadán různými hesly prezident Sálíh, hlavně kvůli jeho protiteroristické kooperaci se Spojenými státy americkými. K vyhocení situace přispělo i zadržení přibližně šesti set demonstrantů a jejich vůdce Husajna Badra Al - Dína Al- Hůthího, který byl následně obviněn z podněcování násilí a nepokojů (Boucek,2010: 50).

Zároveň již v této době začala Jemenská vláda obviňovat a podezřívát Írán a šíitské hnutí Hizballáh z podpory húthíjů. To ale bylo rebely odmítnuto a jejich vůdce na toto obvinění odpověděl, že je loajální Jemenu, ale pouze nesouhlasí s jeho zahraniční i vnitrostátní politikou, která byla z části založena na spolupráci se Spojenými státy americkými (Mason, 2014). Následně bylo hlavní protivládní město Sada kontrolované rebely posíleno o ještě více jemenských vojáků, kteří měli stabilizovat situaci. Právě v září po zabití hlavního představitele húthíjů Husajna Al-Húthiho bylo Jemenskou vládou vyhlášeno jednostranné vítězství nad rebely. Znamenalo to konec bojů, při nichž zemřelo přibližně tisíc civilistů. Nicméně Jemen čekalo v budoucnu dalších pět konfliktů (Boucek, 2010: 51).

Po smrti Husajna Al-Húthiho se do čela organizace postavil jeho otec Badr al-Din Al-Húthí. I ten byl jako známý učenec zajdovců. Společně s bývalým členem parlamentu Abdalláhem Al-Ruzámím následně Jemenskou vládou obviněn z podněcování k obnovení protivládního povstání. Ruzámí proti tomuto obvinění namítal, že na základě kroků, které prezident Sálíh provádí, zřejmě není v jeho zájmu konflikt ukončit. Sálíh následně obvinil i dvě jemenské politické strany Al-Haqq a Liberálně unionistickou stranu z podpory rebelů a protivládních povstání. Nepříznivý vývoj situace chtěl prezident Sálíh zlepšit v rámci vyhlášení amnestie pro Badra Al-Húthiho a ostatní vězněné členy rebelů. Badr ale tuto amnestii odmítl a květnu roku 2005 Jemenská vláda opět vyhlásila vítězství nad rebely (Boucek, 2010: 51).

Koncem roku 2005 konflikt neutichal a naopak se rozšiřoval mezi Jemenské provládní a protivládní kmeny. Tvrdé boje opět postihly opět město Sada. I přes to, že húthíjové propustili mnoho vězněných rebelů, tak jich stále hodně ve vězení nadále zůstalo. Právě věznění húthíjů bylo příčinou pokusu o atentát na jemenského ministra spravedlnosti. V únoru 2005 zemřel ve vězení Badl al-Dín Al-Húthí a do čela organizace se postavili dva jeho synové, Abdal Málík Al-Húthí a Jahjá Al-Húthí. Následně byl však v čele pouze jeden z nich - Abdal Málík. Jahjá Al-Húthí se stal pouze mluvčím organizace a žil v exilu v Německu. Jemenská vláda byla následně nucena před prezidentskými volbami v září roku 2006 utlumit probíhající boje a prezident Sálíh

vyhlásil další amnestii, při které bylo propuštěno okolo šesti set rebelů. Zároveň byl zvolen nový guvernér provincie Sadá (Boucek, 2010:51-52).

V první polovině roku 2007 až do června téhož roku se konflikt húthíjů týkal především židovské komunity, která se v Sadá nacházela. Tento konflikt se postupně rozšiřoval i do dalších okolních provincií a jemenská vláda opět obvinila Írán a nově i Libyi ze znovu podporování húthíjských rebelů. Na základě tohoto tvrzení si do hlavního města povolala diplomatické zástupce obou států k podání vysvětlení. Húthíjové ale podporu zahraničních států razantně odmítli. Konflikt mezi vládou a rebely se začal postupně přeměňovat v konflikt sektářský, který se rozšiřoval v mezikmenový konflikt, kde bylo citelné jeho působení již v roce 2005. K uklidnění situace přispěla až návštěva Katarského emíra Hamada v Jemenu, které se zúčastnilo i vedení húthíjů. Vypracovaný mírový plán byl nazván podle hlavního Katarského města - Dohoda z Dauhá. Tato dohoda obsahovala zejména demilitarizaci rebelů, ukončení všech vojenských operací, které Jemen proti rebelům vedl, propuštění húthíjských vězňů a nabídku exilu pro přední představitele húthíjského odboje. Tato dohoda ale z několika důvodů selhala. Prvním důvodem byla nelibost Saúdské Arábie při pohledu na zapojení Kataru do konfliktu. Druhým pak byla jemenská vláda, která nesouhlasila s postupem stavění húthíjů do stejné politické roviny jako Jemenskou vládu (Boucek, 2010: 52-53).

Poslední nepokoje před zapojením Saúdské Arábie do konfliktu probíhaly od března 2008 do června téhož roku. Jemenské náklady na vedení vojenských operací, které probíhaly od roku 2004, byly tak vysoké, že se země postupně dostávala do obtížné situace, při které začala ztrácet kontrolu nad celistvostí celého státu. Boje probíhaly od léta 2007 až do března 2008. Náznakem zlepšení situace bylo nařízení zastavení palby prezidentem Sálihem v červnu 2008. Cílem prezidenta bylo zároveň i udržení ohniska konfliktu v provincii Sadá, a zabránění jeho rozšiřování do okolních provincií. Dosáhnutí tohoto cíle bylo v tomto vleklém konfliktu důležité i z hlediska mezinárodního tlaku a humanitárních problémů, které Jemen sužovaly. Frekvence bojů a nepokojů se opět zvýšila v březnu 2009. Devět pracovníků humanitárních organizací bylo v červnu 2009 uneseno. Následně byly objeveny i tři ženská těla, které byly potom

identifikovány jako unesení lidé. Tento typ únosů byl ale spíše podobný teroristickým organizacím jako je například Al-Káida. Probíhalo i podezření, zda tento únos neměl opět vyprovokovat obě strany k znovuoobnovení bojů (Boucek, 2010: 53-54).

3.3.2 První zapojení Saúdské Arábie do konfliktu

Zapojení Saúdské Arábie do konfliktu zpočátku nemohlo být považováno za poměrování sil s Íránem. Hlavním důvodem byly nekončící boje u hranic Saúdské Arábie a hrozící možné nebezpečí v podobě húthíjských rebelů, které jemenská vláda nebyla schopna zastavit. Začátkem listopadu 2009, vstoupila poprvé Saúdská Arábie do konfliktu, který měl prvotně za cíl eliminovat povstalecké jednotky húthíjů. Tato operace vedená Jemenskou armádou trvala až do února roku 2010. V srpnu roku 2009 se rozhodla Jemenská vláda zahájit rozsáhlou operaci proti jednotkám húthíjů (Boucek, 2010: 56-57).

Několik dní před oficiální Saúdskou vojenskou intervencí do Jemenu dali Saúdové povolení jemenským vojenským jednotkám překročit hranice na území Saúdské Arábie, aby húthíjské rebely takticky obešly a napadly je ze strany Saúdské Arábie. To mělo za následek střelbu ze strany rebelů na pozice Saúdskoarabských vojáků. Tato střelba měla zároveň i potrestat Saúdskou Arábii za poskytování svého území vládním jednotkám Jemenské republiky. Postupná eskalace konfliktu přerostla až ve vojenskou intervenci Saúdské Arábie do Jemenu. Zpočátku byla tato možnost Saúdskou Arábií nezamýšlená. Objevila se až po napadení saúdských pohraničních jednotek a několika dalších provokací, které prováděli húthíjové (Baron, 2016).

Následná vojenská operace nazvaná Operace rozhodující bouře vedená Saúdskou Arábií byla předem připravovaná. To potvrzuje fakt rychlosti útoku saúdského letectva na pozice rebelů. Útok húthíjů na saúdské pohraniční vojáky byl tedy saúdskou stranou předpokládán a dokonce i žádán. Tento útok byl pouze pro saúdskou armádu záminkou pro zahájení celé vojenské intervence (Crisis Group, 2015). Tomu ale předcházelo i několik zveřejněných znepokojení saúdských vládních činitelů nad zhoršující se situací v Jemenu. Údajně byla Saúdskou Arábií již před konfliktem vytvořena speciální

vojenská jednotka specializující se na boj v horských oblastech, což je vzhledem k hornatému povrchu na jižní hranici Jemenu a Saúdské Arábie žádoucí (Sharp, 2015).

Saúdové považovali Jemen za hlavní bezpečnostní výzvu již od zahájení vojenské intervence a ve vojenské intervenci trvající od roku 2015 jsou klíčovým státem. Podíl na tom má i uprchnutí několik saúdských militantů do Jemenu (včetně jedenácti bývalých povstalců, kteří byli dříve vězněni v americké věznici Guantanámo). Důvodem uprchnutí do Jemenu bylo hlavně založení teroristické buňky Al- Kájdy na Arabském poloostrově (AQAP) na území Jemenu. To představovalo velké znepokojení z hlediska bezpečnostní hrozby pro saúdskou vládu. V srpnu roku 2009 se dokonce jeden ze Saúdů, kteří nějakou dobu pobývali na území ovládané tamní buňkou Al- Kájdy pokusil po jeho návratu do Saúdské Arábie zavraždit šéfa saúdského protiteroristického oddělení Prince Mohammeda bin Nayefa (Boucek, 2010: 57).

3.3.3 Vliv arabského jara na jemenskou krizi

Rok 2011 znamenal pro Jemen počátek arabského jara, jehož účelem bylo podobně jako u Tuniska, Egypta nebo Libye protest proti autoritářskému prezidentu a jeho svrhnutí. Podobně jako u výše zmíněných zemí byl Sálih v Jemenu u moci od roku 1978. Protestující byli nespokojeni kromě vlády Sáliha i s vysokou mírou korupce a nezaměstnaností v zemi. Konflikt byl dočasně považovaný za vyřešený po dohodě jemenského prezidenta s Radou pro spolupráci arabských států v Zálivu (Baron, 2016). Hlavním předmětem této dohody bylo odstoupení prezidenta Sáliha do konce roku 2011. Pod mezinárodním tlakem a hrozícím nebezpečím vypuknutí občanské války prezident Salih skutečně odstoupil a v únoru 2012 předal moc prezidentu Hádímu, který dostal více než devadesát devět procent všech hlasů a stal se prozatímním prezidentem země (Popp, 2015).

Po zvolení nového prezidenta Hádího byla sedadla ve vládě rozdělena rovným dílem a ve vládě se počítalo i s opozičními stranami. I přes to se ale do vlády nedostali příznivci revolučního hnutí a hnutí mládeže, kteří byli během protestů hlavním

protivládním uskupením. Další ignorovanou stranou, která nebyla do vlády začleněna byly húthíjové nacházející se na severu země a strana Hirak, která působila na jihu. S húthíji se nepočítalo zejména kvůli jejich napojení na šiitský Írán. U strany Hirak byl hlavním důvodem jejich nepřijetí požadavek strany na znovurozdělení Jemenu do dvou států a hranic z roku 1978. Ke zhoršení vnitrostátní situace došlo po odebrání prezidentské imunity prezidentu Sálihovi a celé jeho rodině (Popp, 2015).

Ke zlepšení a stabilizaci situace měla pomoci Konference národního dialogu, jejíž iniciativu poprvé vznesla Rada pro spolupráci arabských států v Zálivu (Baron, 2016). Tato konference trvala do března roku 2013 do ledna 2014. Výsledkem konference, která se týkala budoucnosti Jemenu bylo rozdělení pěti set šedesáti pěti delegátů ze všech jemenských stran a skupin do devíti pracovních skupin, které měly vyřešit otázky týkající se zejména bezpečnosti země, armády a lidských práv. Nejvýznamnějším výsledkem celé konference ale bylo zavedení nového federálního uspořádání země do šesti regionů (Popp, 2015).

Popularita bývalého prezidenta Sáliha zapříčinila, že i přes jeho odvolání se situace v Jemenu nezlepšovala, naopak Sálih začal útočit pomocí svých podporovatelů na přívržence prezidenta Hádiho. Během jednání Konference národního dialogu bylo dokonce Hádiho funkční období o jeden rok prodlouženo. Následně se prezident Sálih rozhodl, že uzavře spojení s dřívějším hlavním nepřítelem húthíjů, kteří do té doby působili pouze v severní části země (Crisis Group, 2015). Spojením se Sálihovými podporovateli ale v září 2014 rozšířili svoji působnost i na jih země. Cílem tohoto spojení bylo v případě nezměnění postoje vůči stranám, které nebyly do vlády přizvány, sesazení této vlády. S pomocí Spojených národů se podařilo vypracovat mírovou smlouvu mezi oběma stranami, která byla podepsána 21. září 2014. Na základě této smlouvy byla stanovena nová vláda, která již počítala se všemi stranami včetně húthíjů (Popp, 2015).

Nicméně jakmile se húthíjové dostali k moci, tak několik týdnů poté odmítli odzbrojení svých jednotek a začali potlačovat své politické oponenty. Zároveň se húthíjové odmítli stáhnout z vládních budov a ustoupit z hlavního města Jemenu.

Následovalo několik sankcí, které Spojené státy americké uvalily na húthíjské předáky a vůdce, stejně jako na bývalého prezidenta Sáliha. Země směřovala k znovuobnovení nepokojů a dosáhnutí míru bylo zcela nemožné. Po tlaku húthíjů byl prezident Hádí 22. ledna 2015 sesazen a země se ocitla opět v chaosu (Popp, 2015).

Počínající krize v Jemenu znepokojovala jak Spojené státy americké, tak i okolní státy Arabského zálivu, které se cítily být ohroženy ze strany Íránu. Vliv húthíjů byl zastaven v jižním Jemenu, kde byl obyvatelstvem odmítnut. Do přístavního města Adenu, které se nachází v jižní části Jemenu, následně uprchl i prezident Hádí, který byl mezinárodním společenstvím stále považován za prezidenta Jemenu (Baron, 2016). Húthíjské jednotky byly ale tak silné, že pronikly i do Adenu, kde se snažily najít prezidenta Hádího. Dosavadně kritický vývoj celého konfliktu zapříčinil první otevřenou vojenskou intervencí Saúdské Arábie do země, která měla za cíl ochránit režim prezidenta Hádího, potlačit húthíjské jednotky a stabilizovat situaci v zemi (Popp, 2015).

3.3.4 Zahájení vojenské intervence Saúdské Arábie

Válka v Jemenu, která začala oficiálně v březnu roku 2015, opět rozdělila sjednocený stát na dva. Severní část ovládána rebelskými protivládními povstalci, kteří rychle zatlačovali jemenské provládní jednotky na jih. Ta byla ovládána jemenskými vojáky, kteří byli zároveň podporováni Spojenými státy americkými a Radou pro spolupráci v Zálivu, a dalšími státy, které sjednotil proti povstalcům Jemenský prezident Abd Rabú Mansúr Hádí. Posledním krokem rebelů před vstupem Saúdské Arábie do konfliktu byl 25. březen, kdy húthíjové aútočili na strategickou vojenskou základnu jemenských jednotek severně od pobřežního města Aden a zajali jemenského ministra obrany jako rukojmího (International Crisis Group, 2015: 1).

Saúdská Arábie tuto akci rebelů viděla jako nebezpečně rychle se rozšiřující hrozbu jak pro zemi, tak i pro celý region. Vyhlásila operaci s názvem Rozhodující bouře, pomocí které měla společně se Spojenými arabskými emiráty, Bahrajnem, Jordánskem, Kuvajtem, Katarem, Egyptem, Marokem, Súdánem a Senegalem, za cíl zničení húthíjských rebelů a jejich vojenské techniky. Dalším důvodem vojenské

intervence bylo i poskytování výrazné finanční pomoci Jemenu, která měla pomoci ke stabilizaci státu. Po září 2014, kdy húthíjové obléhali hlavní město Jemenu, ale Saúdové tuto pomoc už z hlediska jak politického, morálního, tak i strategického odmítli dál poskytovat. Hlavním problémem ale bylo vyhrocení situace v Jemenu a alarmující vliv Íránu v Jemenu, podobně jak tomu je i v Iráku, Sýrii a Libanonu (Alyahya, 2015). Na základě vývoje situace Saúdská Arábie vyčlenila přibližně sto vojenských letadel a kolem sto padesáti tisíc vojáků na vedení vojenské operace (Maclean, 2015).

Ve večerních hodinách 25. března, zahájilo Saúdkoarabské letectvo na žádost prezidenta Hádího vojenskou kampaň, v koordinaci s dalšími devíti zeměmi. Tato kampaň měla předem jasně daný cíl - zastavit postup húthíjů a zachovat u moci stávající vládu prezidenta Hádího. O tři dny později, 28. března navštívil prezident Hádí summit Arabské ligy, kde mělo dojít k jednání všech zúčastněných států vojenské intervence včetně egyptského prezidenta Sísího a Saúdského krále Salmána. Výsledkem jednání byla dohoda o pokračování saúdských náletů na húthíjské pozice do doby, než bude situace v Jemenu stabilní (Khan, 2015). Tato vojenská operace trvala do 21. dubna 2015, kdy Saúdské ministerstvo obrany deklarovalo ukončení vojenské kampaně, která úspěšně zničila těžkou vojenskou techniku rebelů a zlikvidovala hrozbu pro Saúdskou Arábii a další okolní země, kterou húthíjové představovali (Alyahya, 2015).

Saúdská Arábie následně 8. května vyhlásila příměří, které trvalo pět dnů do 12. května. Toto příměří bylo vyhlášeno jak ze strany Saúdské Arábie, tak i rebelů, hlavně z důvodu rozsáhlé humanitární krize, kterou zapříčinily dva měsíce neustálých bojů a náletů. Druhým důvodem bylo i zintenzivnění mezinárodní kritiky Saúdské Arábie, která během náletů na pozice rebelů zabíjela i nevinné civilisty (Rubin a Fahim, 2015). Po ukončení hlavní vojenské operace byla Saúdskou Arábií vyhlášena nová operace zvaná Navrácení naděje. Ta měla za cíl již bránit jemenské vojenské jednotky věrné prezidentu Hádímu před dalším postupem húthíjů a ochrana civilního obyvatelstva. Tato operace, která trvá do dnešního dne, má být podle brigádního generála saúdské armády Ahmeda al-Asíriho založena na kombinaci diplomatických, politických a vojenských kroků, které pomohou ke zlepšení situace v zemi (Abdullah, 2015).

Nálety ale probíhají i nadále. V říjnu roku 2015 se dokonce Saúdské Arábii podařilo pod neustálým vojenským tlakem protivládní rebely vytlačit z většiny území jižního Jemenu a především přístavního města Aden. Po osvobození Adenu, se prezident Hádí a jeho kabinet vrátili zpět do Jemenu ze Saúdské Arábie, kde byli v exilu. Rebelové se ale i nadále nevzdávali a soustředili svůj boj na hranice se Saúdskou Arábií, kde podnikali útoky na saúdské vojáky. Od počátku konfliktu do října roku 2015 zemřelo více než sto Saúdských vojáků a přibližně padesát vojáků Spojených arabských emirátů (Sharp, 2015).

3.3.5 Současná situace v Jemenu

V současné době se Jemenská krize a od roku 2015 vojenská intervence vedená Saúdskou Arábií v Jemenu jeví jako další země, kde si sunnitská Saúdská Arábie a šíitský Írán vyjadřovali vojenským způsobem svoji rivalitu. Příčiny tohoto konfliktu jsou ale mnohem hlubší a na dosavadním vývoji vidíme utváření nečekaného spojení bývalého prezidenta Sáliha s húthíjskými rebely, které je formováno za účelem boje proti společným nepřátelům obou stran. Síla rebelského hnutí je natolik vysoká, že z ní mají obavy i tamní obyvatelé Jemenu, kteří konfliktem trpí nejvíce. Přibližně dvacet milionů obyvatel potřebuje nyní určitou formu pomoci, téměř 3 tisíce lidí zemřelo od března roku 2015 do ledna 2016 a hranice chudoby je vyšší než padesát procent. Tyto čísla nadále narůstají a zlepšení situace je v nedohlednu (Tisdall, 2016).

Po obsazení hlavního města Jemenu húthíjskými rebely - Saná, a vyhrání několika bitev v severní části Jemenu blízko Saúdskoarabských hranic nelze sílu tohoto hnutí podceňovat a pro Saúdskou Arábii se tento problém v podobě šíitského hnutí jeví natolik závažný, že i nadále podniká v omezené míře své nálety na města, které tato skupina vojensky ovládá. Problémem této strategie je, že při bombardování pozic rebelů umírá ve městech i civilní obyvatelstvo včetně nevinných žen a dětí. Tím se zároveň zvyšuje i odpor Jemenského obyvatelstva proti Saúdům a jejich operaci, která má za cíl zcela eliminovat vliv Íránu v Jemenu, držet jej v dostatečné vzdálenosti od svých hranic a zničit veškerou vojenskou techniku rebelů, včetně snahy o rozpad celého hnutí (Al-Majdoub, 2015).

Další vývoj jemenské krize je těžce odhadnutelný. S velkou pravděpodobností se ale prezidentu Hádímu nepodaří uspořádat Jemen do hranic po jeho sjednocení v roce 1990, a konflikt se mu nepodaří vyhrát ani po vojenské stránce. Zároveň si s jemenskou krizí neví rady ani Saúdská Arábie a z této nepřehledné situace těží především radikální islamisté. Je ale jisté, že bez podpory Saúdské Arábie by situace v Jemenu byla možná mnohem horší i pro další arabské státy. Jemenská vláda tedy musí bojovat na dvou frontách proti rebelům i radikálním islamistům, kteří z anarchie, která v zemi vládne těží nejvíce. Pro jednu z nejchudších zemí, ve které zároveň probíhá i kromě politické krize humanitární je tato situace těžce zvladatelná.

Řešením krize by zcela jistě byla demilitarizace radikálních skupin včetně húthijů a jiných povstalců. Jejich odzbrojení by mělo být prvním krokem k politickým reformám a společném dialogu o budoucí Jemenské vládě. Je důležité do těchto dialogů zapojit i bývalého prezidenta Sáliha, který má v Jemenu početné stoupence. Vláda prezidenta Hádího by měla akceptovat svobodu náboženského vyznání a politických aktivit, které se týkají především šíitského obyvatelstva. Zároveň by měla být budoucí vláda složena napříč náboženským spektrem z šiitů i sunnitů. Po postupu Saúdské Arábie a krocích, které v Jemenu učinila je ale tento postup velice nepravděpodobný. Bezpečnostní ohrožení Saúdů by bylo zvýšeno už jen z toho důvodu, že prakticky rebelské skupiny podporované íránským šíitským režimem jsou ve vládě sousedící země (Crisis Group, 2015).

Výzvou pro nynějšího prezidenta Hádího v rámci řešení Jemenské krize je určitě vyřešení humanitární situace v Jemenu a zajištění základních fyziologických potřeb pro jemenské obyvatelstvo. Jak bylo již zmíněno, nyní čelí Jemen rozsáhlému hladomoru, nedostatku potravin, bankovní krizi, poklesu zemědělské výroby a tím i výraznému zvýšení cen těchto výrobků pro obyvatele. Tento konflikt způsobil jednu z největších humanitárních krizí dnešního světa, kdy podle Spojených národů, v zemi trpí přibližně 7,6 milionů lidí hladomorem (UN News Centre, 2016). Problémem je ale nedostatek zveřejněných informací o tom co se v Jemenu nyní děje a mlčenlivost médií (Tisdall, 2016). Zároveň podle mezinárodního práva mají státy povinnost vyšetřovat údajná

porušení válečného práva a odpovídajícím způsobem trestat osoby zodpovědné za tato porušení (Human Rights Watch, 2016: 1).

4 Závěr

Účelem této práce byla snaha analyzovat a zmapovat vliv jednotlivých determinantů na utváření zahraniční politiky Saúdské Arábie jakožto země s obrovským vlivem na regionální dění. Změny zahraniční politiky jsou viditelné i na státech, které se dříve jevily jako nekonfliktní nyní vystupují do popředí s návrhy otevřených vojenských operací na územích cizích států. To je i případ Saúdské Arábie, která do roku 2011 vystupovala s ve velké míře asertivní zahraniční politikou. Výrazný podíl na nynější transformaci regionálního vnímání mají i události Arabského jara, které se zasloužily o změnu celkového rozložení politického vlivu a stability režimů jednotlivých států na Blízkém východě. V blízkovýchodním regionu můžeme pozorovat vytváření nových vojenských koalic států, u kterých převládá vyznávání sunnitské podoby islámu v čele se Saúdskou Arábií, proti šíitskému Íránu. To zapříčiňuje další vytváření a prohlubování náboženského a sektářského konfliktu mezi sunnitskými a šíitskými vyznavači islámu.

Zbývá nám tedy ještě odpovědět na dvě otázky položené v úvodu této práce:

Odráží krize v Jemenu a saúdská vojenská intervence nějaké nové trendy v zahraniční politice Saúdské Arábie?

Na základě prostudovaných materiálů týkajících se zahraniční politiky Saúdské Arábie a hlavních determinantů, které ji tvoří, jsem došel k závěru, že pro Saúdskou Arábii je v první řadě důležitá vnitřní bezpečnost státu a zamezení ohrožení královské rodiny ať už z vnitrostátních příčin, či z vnějších hrozeb. Na případové studii vojenské intervence Saúdů v Jemenu je jedinečné to, že je prvním případem, kdy se Saúdská Arábie otevřeně dostala do vojenského konfliktu na území Blízkého východu, a kdy zvažovala i potencionální nasazení pozemních vojsk na cizím území. S ohledem na předchozí historický vývoj je tato zahraniční politika nečekaná. Saúdové ale v situaci, která na Blízkém východě nastala, ukázali, že i přes jejich dosavadní asertivní politiku, kterou v regionu vedly, se nebojí přistoupit i k agresivnějším postupům vůči potencionálním hrozbám, které mohou ohrožovat Saúdský režim.

Dosavadním vývojem konfliktu a význačnou vojenskou silou, se kterou Saúdové zaútočili na húthíjské rebely ukázali, že v případě narušení stability jakékoliv přátelské země Saúdské Arábie, kde mají zároveň Saúdové i své politické zájmy, bude následovat tvrdá odvěta proti jakémukoliv státu. Svoji politikou zároveň potvrdili svoji regionální pozici a vůdcovství v čele arabských zemí na Blízkém východě. I přes to byl ale krok Saúdské Arábie proti rebelům nečekáný, a jeví se jako nejisté, zda by byla Saúdská Arábie schopná podnikat takové operace i v dalších letech. Z racionálního hlediska a dosavadního zhoršení stability celého Blízkého východu se ukazuje tato varianta jako vysoce nepravděpodobná. Účel intervence byl zejména upozornit jakoukoliv zemi či nepřátelskou skupinu Saúdské Arábie, že v případě nouze a pocitu ohrožení je schopna použít veškeré možné prostředky k ochraně své země a svých hranic.

Je vojenská operace v Jemenu z pohledu Saúdské Arábie pouze pomocí demokraticky zvolenému režimu, nebo zde Saúdové vidí ohrožení ze strany Íránu a obhajuje pouze své zájmy?

Útočná strategie a vojenská intervence Saúdské Arábie v Jemenu měla být z politického hlediska zejména prevencí proti rozšiřujícímu se vlivu Íránu na Blízkém východě a ochranou Saúdského království. Vliv si Saúdská Arábie v Jemenu snaží udržovat i nadále a na jakékoliv tendence protivládních rebelů či jiných skupin okamžitě odpovídá ráznou vojenskou silou v podobě leteckých náletů. Tím si zachovává prozatímne i dosavadní trend neposílat vojenské jednotky do cizí země. Z analýzy historických i aktuálních událostí, které se uskutečnily na Blízkém východě je cítit vysoká a poměrně již i nebezpečná rivalita sunnitské Saúdské Arábie a šíitského Íránu, která jak je vidět přechází i do náboženské roviny. Pomoc demokraticky zvolenému jemenskému prezidentovi Abd Rabú Mansúru Hádímu byla z velké části pouze ochranou před získáním většího vojenského a politického vlivu Íránu, nebo zcela ovládnutí země, která má společné hranice se Saúdskou Arábií - Jemenem. V případě pouhého přihlížení Saúdů, by se šíitští rebelové podporovaní Íránem zcela jistě zmocnili celého státu a Írán by tak rozšířil své pole působnosti nebezpečně blízko Saúdských hranic.

Pozice Saúdské Arábie je z hlediska stability v čele arabských států na základě jejího vystupování v otázkách zahraniční politiky a řešení regionálních konfliktů neotřesitelná. Za pomoci Spojených států amerických si mohou Saúdové přizpůsobovat vývoj celého Blízkého východu ke svým politickým a ekonomickým zájmům. Další vývoj jak regionu, tak i krize v Jemenu je těžce odhadnutelný. Poslední zprávy ale hovoří o potencionálním možném příměří, které by mohlo v nejbližší době v Jemenu mezi vládou a rebely nastat.

5 Seznam pramenů a literatury

5.1 Tištěné zdroje

ALTERMAN, Jon B. *Religious Radicalism after the Arab Uprisings*. United States of America: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442240674.

BAER, Robert. *Sleeping with the devil: how Washington sold our soul for Saudi crude*. 1st pbk. ed. New York: Three Rivers Press, c2004. ISBN 1400052688.

BERÁNEK, Ondřej (ed.). *Arabské revoluce: demokratické výzvy, politický islám a geopolitické dopady*. Praha: Academia, 2013. XXI. století. ISBN 978-80-200-2298-1.

BERÁNEK, Ondřej. *Saudská Arábie: mezi tradicemi a moderností : domácí politika, salafijská ideologie a zahraniční vztahy*. Praha: Volvox Globator, 2007. ISBN 8072076477.

BLANCHARD, Christopher M. *The Islamic Traditions of Wahhabism and Salafīyya: CRS Report for Congress* [online]. In: . United States Congressional Research Service, 2008, s. 6 [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/RS21695.pdf>

BOUCEK, Christopher a Marina OTTAWAY. *Yemen on the brink*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, c2010. ISBN 0870032542.

COMMINS, David Dean. *The Wahhabi mission and Saudi Arabia*. New York: I.B. Tauris, 2006. ISBN 1845110803.

DAVID FRUM, Richard Perle. *An end to evil: how to win the war on terror*. 1st mass market ed. New York: Ballantine, 2004. ISBN 9780345477170.

DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-385-7.

ETHEREDGE, Laura. *Saudi Arabia and Yemen*. New York, NY: Britannica Educational Pub. in association with Rosen Educational Services, 2011. Middle East, region in transition. ISBN 1615303359.

FARBER, David R. *Taken hostage: the Iran hostage crisis and America's first encounter with radical Islam*. Princeton, NJ: Princeton University Press, c2005. ISBN 0691119163.

GAUSE, F. Gregory. *Saudi Arabia in the new Middle East*. New York: Council on Foreign Relations, c2011. ISBN 0876095163.

GOMBÁR, E. *Moderní dějiny islámských zemí*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1999. 427 s. ISBN 80-7184-599-X.

HAYKEL, Bernard, Thomas. HEGGHAMMER a Stéphane LACROIX. *Saudi Arabia in transition: insights on social, political, economic and religious change*. ISBN 9780521185097.

HOPWOOD, D. (1982) 'The Ideological Basis: Ibn Abd alWahhab's Muslim Revivalism' in T. Niblock (ed), *State, Society and Economy in Saudi Arabia*, Kent: Croom Helm Ltd, pp. 23-35

JOHN R. BRADLEY. *Saudi Arabia exposed: inside a kingdom in crisis*. 1. Palgrave Macmillan paperback edition. New York: Palgrave, 2005. ISBN 9781403970770.

JUNEAU, Thomas. *Iranian foreign policy since 2001: Alone in the world*. 2014. ISBN 9780415827430

KING, Jeff. *Islam uncensored: 14 leaders: liberals, conservatives, Muslims, Jews, Atheists, Christians and a former CIA director reveal what government and media won't tell you about Islam*. [Washington, D.C: Jeff King], 2011. ISBN 978057808279

KROPÁČEK, L. *Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*. Praha: Vyšehrad, 1999. 284 s.

LACEY, R. *Inside the kingdom : [kings, clerics, modernists, terrorists and the struggle for Saudi Arabia]*. London: Arrow books, 2010. 404 s. ISBN 978-0-099-53905-6.

MASON, R. *Foreign Policy in Iran and Saudi Arabia Economics and Diplomacy in the Middle East*. I B Tauris & Co Ltd, 2014. ISBN 9781780767215.

SALISBURY, Peter. Yemen and the Saudi–Iranian ‘Cold War’ [online]. London: The Royal Institute of International Affairs Chatham House, 2015 [cit. 2016-05-03]. ISBN 978 1 78413 026 8. Dostupné z: https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/20150218YemenIranSaudi.pdf

SAUD, Faisal bin Salman. *Iran, Saudi Arabia and the Gulf: power politics in transition 1968-1971*. New York: I.B. Tauris, 2003. ISBN 1860648819.

SCHANZER, Jonathan. a Steven. MILLER. *Facebook fatwa: Saudi clerics, Wahhabi Islam, and social media*. ISBN 9780981971261.

TATEROVÁ, E. Kořeny a vývoj antiamerikanismu v Íránu a Saúdské Arábii během studené války. *Obrana a strategie*. 2010. sv. 10, č. 2, s. 71--88. ISSN 1214-6463. URL: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-2-2010/clanky/koreny-a-vyvoj-antiamerikanismu-v-iranu-a-saudske-arabii-behem-studene-valky.html>

DIRECTORATE-GENERAL FOR EXTERNAL POLICIES. The Involvement Of Salafism/Wahhabism In The Support And Supply Of Arms To Rebel Groups Around The World. Luxembourg: Publications Office, 2013. ISBN 9789282343852.

WEHREY, Frederic M. *Saudi-Iranian relations since the fall of Saddam: rivalry, cooperation, and implications for U.S. policy*. Santa Monica, Calif.: Rand, c2009. ISBN 9780833046574.

ZÍDEK, P. -- SIEBER, K. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. 394 s. ISBN 978-80-86506-76-0.

5.2 Elektronické zdroje

ABDULLAH, Khaled. Saudi-led coalition announces end to Yemen operation. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-yemen-security-saudi-idUSKBN0NC24T20150421>

ALKHATHLAN, Khalid, Dermot GATELY a Muhammad JAVID. Analysis of Saudi Arabia’s Behavior within OPEC and the World Oil Market. *Energy Policy* [online].

New York, 2014, (64), 40 [cit. 2016-05-20]. DOI: doi:10.1016/j.enpol.2013.09.030. ISSN 0301-4215. Dostupné z: http://www.econ.nyu.edu/dept/courses/gately/Saudi_Behavior.pdf

ALMAJDOUB, Sumaya. Saudi Arabia and the Regionalization of Yemen's Conflict. In: *E-International Relations Students* [online]. 2016 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: <http://www.e-ir.info/2016/05/03/saudi-arabia-and-the-regionalization-of-yemens-conflict>

ALYAHYA, Mohammed. Why did Saudi Arabia intervene in Yemen? In: *ALMONITOR* [online]. 2015 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/06/yemen-saudi-arabia-iran-houthis-support-military.html#>

AL-YOUSEF, Nourah. THE DOMINANT ROLE OF SAUDI ARABIA IN THE OIL MARKET FROM 1997-2010 [online]. Riyadh, 2012 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: http://www.usaee.org/usaee2011/submissions/OnlineProceedings/Saudi_Oil_Policy_Nourah_AlYousef_Aug_12.pdf. Thesis. King Saud University.

BARON, Adam. CIVIL WAR IN YEMEN: IMMINENT AND AVOIDABLE [online]. United Kingdom: European Council [cit. 2016-05-17]. ISBN 978-1-910118-30-6. Dostupné z: http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_130_CIVIL_WAR_IN_YEMEN_%28final%29.pdf

BLANCHARD, Christopher M. 2014. „Saudi Arabia: Background and U.S. Relations.“ Congressional Research Service, 12. 2. 2014 (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33533.pdf> (15. 2. 2016)

CIVIL WAR IN YEMEN: THE POWER STRUGGLE, REGIONAL INFLUENCES AND RELATIONS WITH TURKEY: Center For Middle Eastern Strategic Studies [online]. ORSAM, 2010, (10) [cit. 2016-05-20].

HAYKEL, Bernard. 2011. „Saudi Arabia vs. the Arab Spring.“ Project Syndicate, 16. 8. 2011 (online). Dostupné z: <http://www.project-syndicate.org/commentary/saudi-arabia-vs--the-arab-spring> (18. 4. 2016)

HUMAN RIGHTS WATCH. What Military Target Was in My Brother's House?: Unlawful Coalition Airstrikes in Yemen [online]. United States Of America: Human Right Watch, 2016 [cit. 2016-05-19]. ISBN 978-162431-33009. Dostupné z: http://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/yemen1115_4up.pdf

KATZ, Mark N. YEMENI UNITY AND SAUDI SECURITY. Middle East Policy [online]. 1992, 1(1), 117-135 [cit. 2016-05-17]. DOI: 10.1111/j.1475-

4967.1992.tb00025.x. ISSN 10611924. Dostupné z:

<http://ebot.gmu.edu/bitstream/handle/1920/3118/yemeni%20unity%20and%20saudi%20security.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

KHAN, Sarmad. Saudi Stocks Lead Arab Market Rally as King Vows Yemen Stability. In: *Bloomberg* [online]. 2015 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-03-29/dubai-stocks-fluctuate-amid-yemen-air-strikes-abu-dhabi-slides>

KIRKPATRICK, David D. a Mark MAZZETTI. Saudi Arabia Leads Air Assault in Yemen. In: *The New York Times* [online]. Washington, 2015 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2015/03/26/world/middleeast/al-anad-air-base-houthis-yemen.html?_r=0

MACLEAN, William, TAIT, Paul (ed.). Saudi Arabia has 150,000 troops for Yemen operation-Arabiya TV. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/yemen-security-saudi-troops-idUSL6N0WS08U20150326>

MCMILLAN, Joseph. Saudi Arabia and Iraq: oil, religion, and an enduring rivalry. *SPECIAL REPORT* [online]. Washington D.C., 2006, , 16 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: https://www.usip.org/sites/default/files/McMillan_Saudi%20Arabia%20and%20Iraq_SR%20157.pdf

POPP, Roland. War in Yemen: Revolution and Saudi Intervention [online]. Zurich: Center for Security Studies, 2015, **2015**(175) [cit. 2016-05-18]. ISSN 2296-0244. Dostupné z: <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse175-EN.pdf>

REINL, James. Yemen envoy calls for entry to GCC. In: *The National* [online]. New York, 2010 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/yemen-envoy-calls-for-entry-to-gcc>

RUBIN, Alisaa J. a Kareem FAHIM. Saudi Arabia Announces Cease-Fire in Yemen. In: *The New York Times* [online]. Paris, 2015 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2015/05/09/world/middleeast/saudi-arabia-announces-cease-fire-in-yemen.html?_r=0

SALISBURY, Peter. Yemen and the Saudi–Iranian ‘Cold War’ [online]. London: Chatham House, 2015 [cit. 2016-05-17]. ISBN 9781784130268. Dostupné z:

https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/20150218YemenIranSaudi.pdf

SHARP, Jeremy M. Yemen: Civil War and Regional Intervention. In: *Federation Of American Scientists* [online]. 2015 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <https://www.fas.org/sgp/crs/mideast/R43960.pdf>

TISDALL, Simon. Saudi Arabia campaign leaves 80% of Yemen population needing aid. In: *THEGUARDIAN* [online]. 2016 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2016/mar/25/saudi-arabia-campaign-leaves-80-of-yemen-population-needing-aid>

U.S.-SAUDI RELATIONS. CFR Backgrounders [online]. Council on Foreign Relations, 2016 [cit. 2016-05-17]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/saudi-arabia/us-saudi-relations/p36524>

VALBJØRN, MORTEN a ANDRÉ BANK. The New Arab Cold War: rediscovering the Arab dimension of Middle East regional politics. *Review of International Studies* [online]. 2012, **38**(01), 3-24 [cit. 2016-03-10]. DOI: 10.1017/S0260210511000283. ISSN 0260-2105. Dostupné z: http://pure.au.dk/portal/files/39717123/Valbjorn_Bank_RIS_first_view.pdf

YEMEN AT WAR [online]. Brussels: International Crisis Group, 2015, (45) [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Iran%20Gulf/Yemen/b045-yemen-at-war.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Iran%20Gulf/Yemen/b045-yemen-at-war.pdf)

Yemeni people must be at centre of reinvigorated crisis response – senior UN relief official: UN News Centre [online]. 2016 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=53960#.Vz2Y-eRMhEo>